

Jaarverslag

2019

Inhoudsopgave

Bestuursverslag 2019	4
Inleiding	4
Digitale transformatie	5
Projectverantwoording Digitalisering door cultuurproducerende instellingen 2018, de Pilotprojecten (brief OCW kenmerk B 1393201/Z 1394287/VP 560041315)	7
Communicatie en contentkalender	11
Landelijk beleid	11
Prestatieafspraken	12
Exploitatieresultaat en verschillenanalyse	14
Financiële positie	15
Risicobeheersing	15
Cultureel ondernemerschap	16
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	16
Internationale activiteiten	17
Educatie en talentontwikkeling	17
Toekomst	18
Organisatieontwikkelingen	19
Raad van Toezicht	20
 Activiteitenverslag	 26
Inleiding	26
DEN-event	26
Pilotprojecten	26
DEN Academie	33
Infrastructuur en toegankelijkheid	33
Modellen	34
Innovatieve thema's	36
Data verzamelen	39
Onderwijsgebonden activiteiten	39

Jaarrekening 2019	40
Balans per 31 december 2019	40
Exploitatierekening 2019	41
Kasstroomoverzicht	43
Grondslagen voor de financiële verslaggeving	44
Toelichting op de balans per 31 december 2019 na resultaatbestemming	46
Toelichting op de exploitatierekening 2019	49
WNT-verantwoording 2019 DEN Kennisinstituut cultuur & digitalisering	55
 Bijlagen	 58
Bijlage A. Bijeenkomsten/evenementen (mede) door DEN-georganiseerd	58
Bijlage B. Bijeenkomsten en evenementen waaraan DEN een actieve bijdrage heeft geleverd	60
Bijlage C. Bijdragen aan onderwijs en trainingen	62
Bijlage D. Zichtbaarheid in het netwerk	63
Bijlage E. Advies- en bemiddelingsgesprekken	67
Bijlage F. (Online) publicaties	76

Bestuursverslag 2019

Inleiding

De missie van DEN Kennisinstituut cultuur & digitalisering luidt:

‘DEN draagt bij aan het zichtbaar maken van nieuwe mogelijkheden in de verbinding tussen cultuur en digitalisering. Daarmee stelt DEN de cultuursector in staat om de kansen en mogelijkheden te benutten die de digitale transitie in de samenleving de sector biedt. Dat maakt een maatschappelijk relevante, innovatieve en toekomstbestendige cultuursector.’

DEN kijkt terug op een productief jaar 2019, waarin hard gewerkt is aan de bewustwording en het benutten van kansen en mogelijkheden van digitale transformatie binnen de cultuursector.

In 2018 vernieuwde DEN haar strategie voor de erfgoed- én kunstensector en introduceerde in het verlengde daarvan een nieuwe website. In 2019 is deze strategie verder uitgewerkt met activiteiten en kennis voor en met de gehele cultuursector.

Het DEN-event in maart 2019 was de eerste grootschalige openbare activiteit van DEN waar het programma deze missie concreet maakte. De deelnemers afkomstig uit de erfgoedsector werden uitgedaagd om na te denken over de mogelijkheden van digitalisering voorbij hun digitale collectie. Bijvoorbeeld door de keynote van Kati Price, head of digital van het Victoria Albert Museum London. De deelnemers vanuit de kunstensector konden ervaren hoe digitale technieken als VR, AR en podcasttechnologie ingezet kunnen worden ten behoeve van publieksbeleving, en dat daarmee nieuwe inhoudelijke content gegenereerd wordt voor een digitaal archief.

Verder introduceerde DEN in het najaar de ‘DEN Academie’, met een divers aanbod om cultuurprofessionals te leren strategische vraagstukken in de digitale transformatie aan te pakken. DEN startte met een driedaags managementprogramma Digitale Strategie & Innovatie, dat na vijf weken was volgeboekt.

Het oriënteren op en schrijven van het beleidsplan 2021-2024 nam relatief veel tijd in beslag. Het wierp zeker zijn vruchten af: op basis van de ervaring van het afgelopen jaar zijn focuspunten en bijbehorende activiteiten helder geworden. Ook worden samenwerkingsverbanden bestendigd of nieuw geformuleerd om in de periode 2021-2024 opnieuw de cultuursector te ondersteunen bij het ontwikkelen van strategie en uitvoering om de mogelijkheden van de digitale transformatie optimaal te benutten.

De uitgangspunten van Minister Van Engelshoven voor de Cultuurnotaperiode 2021-2024 en de regeling die daaruit voortvloeit tonen een toenemende belangstelling voor de mogelijkheden van digitalisering binnen de cultuursector op vlakken als educatie, participatie en bereik van nieuw en ander publiek.

De minister introduceerde twee nieuwe netwerkfuncties voor het erfgoed binnen de podiumkunsten en de ontwerpsector, zodat de individuele instellingen in deze sectoren ondersteund worden bij het beheer, behoud en ontsluiten van hun erfgoed. Deze instellingen moeten in hun beleidsvorming en -uitvoering samenwerken met DEN. DEN heeft in de laatste maanden van 2019 veel overleg gevoerd en daarin visie en kennis gedeeld met de partijen die een aanvraag ontwikkelden voor de netwerkfunctie podiumkunsten.

Een aantal concrete wapenfeiten:

- Een nagenoeg uitverkocht, succesvol tweedaags DEN-event voor de kunsten- en erfgoedsector.
- Drie projecten (pilotprojecten) zijn met financiële steun en met kennis van DEN in de loop van 2019 ontwikkeld tot een *proof of concept* van hoe de kunstensector digitaal kan innoveren op een manier die past bij de werkpraktijk en impact heeft op het publiek.
- In het kader van het traject rondom de aangepaste auteurswet in de Digitale Single Market (DSM-richtlijn) is op diverse manieren aandacht gevestigd op de positie van cultureel erfgoed bij de bredere cultuursector en op het gebruik van *Creative Commons*.
- Succesvolle bijeenkomsten, zoals de AVG-studiemiddag en de workshop 'podcasts maken' zijn voor de brede cultuursector door DEN georganiseerd.
- Twee rondetafelgesprekken met experts uit de podiumkunstensector hebben geresulteerd in afstemming over en samenwerking op digitalisering en archivering in de podiumkunsten en een visie op een digitale infrastructuur voor de podiumkunsten.
- DEN introduceerde de DEN Academie voor deskundigheidsbevordering over de kansen en mogelijkheden van de digitale transformatie in de cultuursector.
- Het driedaagse managementprogramma Digitale Strategie & Innovatie, met internationale sprekers en een stevige didactische basis was binnen vijf weken volgeboekt en leverde een wachtlijst op voor ronde 2.
- Op de feiten vooruitlopend: lancering van het eendaagse programma in antwoord op vraag van de sector Gesprekken met bijna alle provinciale ondersteuningspunten en met vele kleinere erfgoedinstellingen over een strategisch programma dat aansluit bij de vraag van de sector.
- Ontwikkeling van het DEN Focusmodel om bij adviesgesprekken de waarde van een geïntegreerde beleidsmatige aanpak van digitalisering voor de instellingen inzichtelijk te maken en ze te inspireren om kansen en mogelijkheden van innovaties te benutten.
- In opdracht van DEN is een onderzoek gedaan naar publieksdata in de cultuursector, waarbij initiatieven op het gebied van verzamelen, gebruiken en delen van gegevens over cultuurbezoekers zijn geïnventariseerd. De rapportage verschijnt in maart 2020.

Digitale transformatie

DEN is het kennisinstituut in Nederland dat de cultuursector inspireert, faciliteert en ondersteunt bij een belangrijke uitdaging waar de sector mee te maken heeft: de digitale transformatie.

Digitale Transformatie: door de inzet van nieuwe digitale technieken treedt er een fundamentele verandering op bij het ontwikkelen van waardeproposities, businessmodellen, creatieprocessen en het artistieke product, gebruikersinteractie en gebruikersbeleving en operationele processen. Dit betekent dat digitale transformatie direct bijdraagt aan de impact en maatschappelijke relevantie van culturele instellingen.

Nieuwe digitale uitdagingen voor de erfgoedsector en de cultuurproducerende instellingen

In Nederland zijn de afgelopen vijftien jaar grote vordering gemaakt met het digitaliseren, verbinden en ontsluiten van culturele content in de erfgoedsector. Inspanningen van DEN hebben bijgedragen aan het behalen van belangrijke mijlpalen, zoals dat 80% van de erfgoedinstellingen in Nederland een digitale collectie heeft, de introductie van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed in 2015 en de ontwikkeling van het Netwerk Digitaal Erfgoed sinds 2016. DEN fungeert hierbij als structureel en onafhankelijk kennisinstituut.

Nu staan we voor nieuwe uitdagingen. De kansen van digitalisering zijn breder dan alleen archivering

en toegankelijkheid. Minister Van Engelshoven zegt hierover:

“Digitalisering biedt mogelijkheden voor het vergroten van publieksbereik en de toegankelijkheid van cultuur. Digitalisering leidt tot innovatie en brengt bij cultureel erfgoed nieuwe mogelijkheden voor behoud, beheer en (her)gebruik door onderzoekers of scholieren.”

DEN ondersteunt en inspireert de erfgoedinstellingen om verder te bereiken dan digitaal beheer en behoud en veel meer te doen met hun digitale collecties voor hun gebruikers. Dat vergt andere digitale vaardigheden, specifieke kennis van digitale mogelijkheden en het formuleren van een digitale strategie.

Bij veel kunstinstellingen staat een visie op digitalisering nog in de kinderschoenen. Hun werkpraktijk is vooral gericht op artistieke creatie, presentatie en het bereiken van een publiek. Doordat hun taak verschilt van die van erfgoedinstellingen, hebben ze ook een andere bewaarmentaliteit. Ze besteden er vaak nog nauwelijks tijd of middelen aan. Aandacht voor digitalisering vindt vooral plaats op het terrein van publieksbereik.

Digitale innovaties hebben ook de potentie om artistieke ervaringen over te brengen en om deze op nieuwe manieren te verbinden met het publiek. Vanuit die gedachte onderzoekt DEN samen met de kunstinstellingen hoe digitale toepassingen kunnen worden gebruikt om waardevolle digitale culturele content te maken ten behoeve van het archief van de toekomst. Denk daarbij aan nieuwe artistieke producten, het vastleggen van delen van het creatieproces, nieuwe vormen van publieksbereik, educatie en talentontwikkeling. Dat de cultuurproducenten daar zelf ideeën over hebben, bleek uit de 65 inzendingen bij de eenmalige ‘Open call for ideas’ (pilotprojecten) in 2018/2019.

DEN stimuleert de kunstinstellingen om digitale culturele content te creëren, deze duurzaam te bewaren en toegankelijk te maken voor (her)gebruik. Daarmee wordt deze voor de samenleving beschikbaar, waardoor nieuwe verbanden worden gelegd tussen verleden, heden en toekomst. Dat is belangrijk voor de digitale collectie Nederland, maar ook voor de ‘erfenis’ van de maker. Minister Van Engelshoven zegt hierover in haar uitgangspunten cultuurbeleid 2021-2024: *“In de podiumkunsten- en ontwerpsector bestaat de behoefte collecties en archieven met elkaar te verbinden en digitaal toegankelijk te maken.”* Uitgangspunten van de minister hierbij zijn, net als in de erfgoedsector, netwerkvorming en eigen verantwoordelijkheid van instellingen voor de collecties door zelfregulering.

Er is aangetoond dat de kennisontwikkeling en -verspreiding door een onafhankelijk instituut als DEN belangrijk is.

Inhoudelijk vormgeven van de missie en voorbereidend werk voor het Beleidsplan 2021-2024

De activiteiten in 2019 stonden in het teken van het vormgeven van de nieuwe missie van DEN, mede ter voorbereiding op het de inhoud van het beleidsplan van cultuurnotaperiode 2021-2024. Dat betekent dat DEN relatief veel nieuwe activiteiten heeft ontwikkeld, dan wel bestaande activiteiten inhoudelijk heeft omgevormd die soms een *trial and error* karakter hadden.

Een voorbeeld hiervan is dat DEN medewerkers in 2019 een aantal innovatieve thema's en/of technologieën inhoudelijk bestudeerden op mogelijkheden en relevantie voor de cultuursector. Hierna werd als voorbereiding op het beleidsplan een keuze gemaakt welke thema's de potentie hadden om meegenomen te worden in de verdere activiteiten van DEN.

Een ander voorbeeld is de Open call for ideas (pilotprojecten) binnen de kunstensector, waarin DEN samen met een drietal kunstinstellingen kennis en concrete toepassingen (*proof of concepts*) ontwikkelde ter inspiratie voor hoe digitalisering geïntegreerd kan worden in de werkprijktijk van kunstinstellingen en tevens een publieke component hebben. DEN heeft hiervoor een projectsubsidie gehad. Hieronder de inhoudelijke verantwoording van dit project.

Projectverantwoording Digitalisering door cultuurproducerende instellingen 2018, de Pilotprojecten (brief OCW kenmerk B 1393201/Z 1394287/VP 560041315)

In 2016 concludeerde de Raad van Cultuur dat het producerende deel van de cultuursector nog onvoldoende bezig is met collectievorming of met het digitaliseren daarvan. Naar aanleiding van een inventarisatie onder cultuurproducenten constateerde DEN dat de bereidheid tot het formuleren van een beleid en het inzetten van capaciteit en middelen voor het archiveren en digitaliseren bij cultuurproducenten zeer gering is. Beheer en behoud is voor cultuurproducenten geen hoofdtak, de focus ligt voor hen op het maken van artistiek werk voor publiek. Het ondersteunen van cultuurproducenten bij hun digitaliseringsbeleid- en praktijk vergt daarom een andere aanpak van DEN dan voorheen bij de erfgoedsector succesvol bleek.

De eerste stap naar een sectorbrede digitaliseringspraktijk is het laten zien van inspirerende voorbeelden. Dergelijke inspirerende voorbeelden bestonden nog niet. Daarom zijn kennis en inspiratie voor een effectieve digitaliseringspraktijk voor cultuurproducenten opgedaan en getoond, door deze samen met de sector te ontwikkelen. DEN voerde voor dit doel samen met cultuurproducenten een drietal pilotprojecten uit op het gebied van cultuur en digitalisering. In deze projecten zijn ubliekstaak van cultuurproducenten. Voor de uitvoering van deze projecten was in totaal €210.000 beschikbaar. Het Ministerie van OCW heeft hiervan € 150.000 beschikbaar gesteld, omdat het ministerie het belang van deze open call onderschrijft.

Proces

Begin september 2018 deed DEN de volgende oproep:

“Heb je als kunstinstelling of kunstenaar zelf vernieuwende ideeën over de manier waarop

innovatieve inzet van digitale toepassingen je kan helpen in je dagelijkse artistieke praktijk en richting het publiek? DEN is op zoek naar deze ideeën!”

Kort na de lancering van de Open call for Ideas (de pilotprojecten) hadden geïnteresseerden de gelegenheid om tijdens drie informatiesessies in Amsterdam vragen te stellen. Daarnaast hebben instellingen telefonisch en via mail contact gezocht met DEN. Op basis van de oproep zijn er 60 individuele gesprekken gevoerd met organisaties of kunstenaars die overwogen om een idee in te dienen. De ideeën konden worden ingediend tot 19 oktober 2018 en de oproep resulteerde in 65 complete inzendingen. Alle ingediende ideeën werden eerst intern getoetst aan de gestelde criteria:

Criteria ten behoeve van het resultaat:

- Is er een concreet resultaat haalbaar en welke impact heeft dit resultaat voor de cultuurproducent en het publiek;
- Op welke wijze is het resultaat inzetbaar voor de eindgebruiker/het publiek;
- Heeft het de potentie om een generieke oplossing te bieden voor de hele sector;
- Is het eindresultaat eenvoudig te beheren, bij voorkeur door de sector zelf;
- Levert het resultaat mogelijkheden op voor het ontwikkelen van een verdienmodel voor de sector;
- Biedt het aanknopingspunten met de principes van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed.

Criteria voor het ontwikkelproces:

- Is er voldoende toegankelijkheid om het idee in een consortium met diverse partijen uit de cultuursector, de creatieve industrie, kennisinstellingen en anderen uit te werken;
- Is er voldoende commitment bij de aandrager om tijd te investeren in de uitwerking van het idee en om het eigen netwerk erin te betrekken in het kader van het matchingsprincipe;
- Kan het idee verder ontwikkeld worden in een open proces met de principes van *Creative Commons* als uitgangspunt.

Op basis van die criteria viel een aantal ideeën af. De 25 overgebleven ideeën werden vervolgens voorgelegd aan een jury van de volgende drie deskundigen:

- Floor van Spaendonck (toenmalig directeur Cinekid, voorzitter van de jury)
- Martijn Arts (directeur Total Design)
- Harry Verwayen (directeur Europeana)

Op 12 november 2018 kwam de jury bij elkaar om de eerste selectie te bespreken en werd een shortlist van vijf kansrijke ideeën samengesteld. De indieners van deze ideeën lichtten op 30 november 2018 hun ideeën verder mondeling toe aan de jury. Naar aanleiding van deze gesprekken heeft de jury de volgende drie ideeën gehonoreerd:

- TIK-TIK (Van Abbemuseum, ontwerper Simon Dogger)
- Performance Technology Lab (Feikes Huis, Likeminds en Beamlab)
- IMPAKT beyond (IMPAKT festival)

In 2019 ondersteunde DEN deze drie pilotprojecten bij de ontwikkeling van idee, naar concreet projectplan, tot een uitgewerkte demo of prototype.

Met twee van de drie projecten werkte DEN volgens de methode van *Design Thinking*, een iteratief proces waarbij complexe vraagstukken worden behandeld aan de hand van vijf

stappen: 1) Empathising, 2) Defining, 3) Ideating, 4) Prototyping en 5) Testing. Om deze methode goed toe te passen werkte DEN nauw samen met Anne-Marie Kremer (Strategie & Innovatie coach bij Cultuurontwerp). Door deze werkmethode waren de projecten in staat continu te reflecteren op waar ze zich bevonden in het proces en waar nodig bij te sturen. Deze *agile* manier van werken deelt projecten die over een langere periode lopen op in kleinere zogenaamde 'sprints'. Tijdens elke sprint wordt een klein deel van het project behandeld, waardoor taken en uitkomsten overzichtelijk en behapbaar blijven. Daarnaast wordt de invulling van elke volgende sprint gebaseerd op de uitkomst van de sprint daarvoor.

Bij het IMPAKT project heeft deze manier van werken bijvoorbeeld een herhaalbare onderzoeksmethodologie opgeleverd. Binnen elke sprint wordt gewerkt volgens dezelfde vier onderdelen; namelijk 1) intern onderzoek, 2) publieksonderzoek (d.m.v. enquêtes en co-creatie werksessies), 3) partneronderzoek (d.m.v. expertmeetings), welke uitkomsten vervolgens samenkwamen in 4) design- en doorontwikkeling van het platform.

Realisatie

De aanleiding van de Open call for ideas (pilotprojecten) was het achterblijven van de archiverings- en digitaliseringspraktijk van cultuurproducenten en de conclusie van DEN dat deze sector op basis van hun opdracht en werkwijze een andere aanpak vergt dan de erfgoedsector. De pionierprojecten dienen daartoe in de eerste plaats als voorbeelden waaruit kennis en inspiratie kan worden opgedaan voor een effectieve digitaliseringspraktijk.

De Open callfor Ideas (pilotprojecten) heeft daarvoor waardevolle inzichten opgeleverd. De gesprekken vooraf en de ingediende ideeën hebben een beeld gegeven van de uitdagingen die de kunstensector momenteel zelf ervaart, waarbij digitalisering een rol kan spelen.

DEN herkende de volgende thema's:

- **Oral history/storytelling:** hoe kunnen digitalisering of specifieke innovatieve toepassingen helpen om een verhaal te vertellen? Bijvoorbeeld over je eigen geschiedenis als instelling of over het seizoensprogramma van een gezelschap of schouwburg;
- **Inclusiviteit:** op welke wijze kan digitalisering bijdragen aan een bredere en meer diverse toegang tot voorzieningen, evenementen etc.?
- **Artificial Intelligence (AI):** welke mogelijkheden bieden AI-technieken om bijvoorbeeld vraag en aanbod van kunst beter op elkaar af te stemmen?
- **Samenwerking:** aanbieden en ontsluiten van materialen van individuele makers op een 'platform' om zo een brede groep stakeholders te bereiken. Welke mogelijkheden bieden platforms voor co-creatie bij het uitwisselen van ideeën en bij het werken aan nieuwe coproducties?
- **Educatie:** juist bij het bereik van jongeren lijkt digitalisering een belangrijke ingang, bijvoorbeeld door het benutten van interactieve vormen.
- **Publieksbereik, Match publiek & aanbod:** hoe kun je door technieken rond *micro targeting* de individuele bezoeker bereiken, aanspreken en verleiden?
- **'Livecollectie':** wanneer er tijdens het maakproces al aan (een vorm van digitale) archivering wordt gedaan, zodat het materiaal later te gebruiken is als collectie en daarmee ook voor andere doelstellingen ingezet kan worden voor bijvoorbeeld, educatie of talentontwikkeling.

Binnen de drie gehonoreerde projecten zijn dan ook digitale toepassingen ontwikkeld die aansluiten bij een aantal van deze thema's en die bovendien passen bij de artistieke werking en

de publiekstaak van cultuurproducenten. De eindproducten van alle drie de projecten zijn in principe breed toepasbaar in de gehele cultuursector.

- TIK-TIK: Digitale technieken voor de verbeterde toegankelijkheid van publieke ruimtes, voor het betrekken van een meer divers publiek. Het project TIK-TIK sluit op die manier aan bij het thema Inclusiviteit;
- Performance Technology Lab: Een (fysieke) ruimte voor research & development op het gebied van technologie en podiumkunst. PTL sluit op die manier aan bij het thema Storytelling, maar ook bij het thema 'Samenwerking' met de georganiseerde 'labs' waar makers gezamenlijk werden uitgenodigd om hun ideeën uit te werken en te testen;
- IMPAKT: Digitaal, modulair platform waarbij verschillende netwerken aan elkaar geknoopt kunnen worden. Dit project sluit op die manier aan bij de thema's 'Samenwerking' en 'Storytelling'.

Daarnaast hebben deze inzichten DEN de kans geboden zelf kennis te vergaren en te ontwikkelen op de genoemde thema's. Zo zijn sleutelfiguren in de cultuursector in kaart gebracht die zich wijden aan één of meerdere thema's, zodat DEN de kennis die wordt ontwikkeld kan verspreiden in de erfgoed- en kunstsector.

Een ander vooraf beoogd resultaat van de pilotprojecten is dat DEN inzichten ontwikkelt om het digitaliseringsproces bij cultuurproducenten op grotere schaal te kunnen ondersteunen en begeleiden. Het van dichtbij observeren van de werkprocessen zal DEN in de toekomst helpen bij het vaststellen van adviezen rondom digitalisering en archivering die aansluiten bij de werkpraktijk van de cultuurproducenten.

Proof of concepts

Naast de ontwikkeling van kennis en inspirerende voorbeelden hebben de drie pilotprojecten ook concrete concepten en producten opgeleverd.

Binnen de 'wichelroede app' van TIK-TIK is bijvoorbeeld een framework opgezet dat door andere gebruikers naar gelang de eigen wensen ingericht kan worden. De eerste versie van de app is voor nu vooral gericht op de werking binnen presentatie-instellingen, maar de verdere doorontwikkeling is gericht op elke openbare ruimte waar een blind of slechtziend persoon zelfstandig zal willen bewegen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een treinstation of een stadhuis. Bovendien dragen de resultaten van het project tot nu toe bij aan het onderzoek naar een actieve en inclusievere relatie met de bezoeker. Wat zijn de behoeftes van een bezoeker met een functionele beperking en op welke manier kan je daarin voorzien. TIK-TIK heeft gedurende het project veel samengewerkt met ervaringsdeskundigen (mensen met een visuele, auditieve en/of fysieke beperking), waardoor de kennis en resultaten goed toe te passen zijn in de brede cultuursector.

Het Performance Technology Lab realiseerde twee labs en een online platform binnen de kaders van deze pionierprojecten. Tijdens de twee labs werden makers met verschillende achtergronden en disciplines uitgenodigd om ideeën te testen en verder uit te werken, en om samen met andere makers tot nieuwe ideeën te komen. Op deze manier stimuleren deze labs de transmediale en cross-sectorale samenwerking en wordt er ruimte gecreëerd voor de ontwikkeling van nieuwe werkvormen.

IMPAKT heeft een herhaalbare onderzoeksmethodologie ontwikkeld op basis van de principes van *Design Thinking*. Daarnaast resulteerde het project in proposities voor een procesmatige

aanpak voor het opzetten van een platform waar verschillende netwerken samen kunnen werken.

De drie projecten laten zien dat er vooral veel valt te halen uit de gemeenschappelijke kennis. PTL en IMPAKT leveren bijvoorbeeld een platform op waar makers samen kunnen komen om hun kennis te delen, maar ook een plek waar producties en collecties samengebracht kunnen worden.

Communicatie en contentkalender

De hoofddoelstellingen van de communicatie van DEN waren enerzijds gericht op het creëren van bewustwording in de podiumkunstensector en het inspireren van cultuurmakers, maar ook op nieuwe, relevante thema's in de bredere cultuursector, zoals AI en inclusiviteit. Anderzijds was de communicatie gericht op het engageren van erfgoedprofessionals op strategisch niveau. Dat laatste kwam bijvoorbeeld tot uiting in de communicatie rondom de DEN Academie en het Managementprogramma.

In 2019 startte DEN met actiever posten via social media. Dat leverde meer bereik op, vooral via LinkedIn en Twitter. In de aanloop naar het DEN-Event is ook actief ingezet op de social media, met een piek in websitebezoekers tot gevolg. DEN heeft haar actieve schare volgers op inhoudelijk niveau betrokken gehouden bij de content van DEN.

De website, die eind 2018 is opgeleverd, is in 2019 verder ontwikkeld, zowel inhoudelijk als 'aan de voorkant'. De thema's zijn geüpdatet, er is een zoekfunctie bijgekomen en het design is aangepast. DEN blijft de website verbeteren. Eind 2019 is de nadruk van de doorontwikkeling gelegd op het toegankelijk maken van de website voor mensen met een fysieke beperking, met name slechtzienden. Op basis hiervan ontwikkelt DEN in 2020 een praktijkvoorbeeld voor op de website en een workshop voor instellingen om in het kader van de Code Diversiteit & Inclusie hun eigen digitale dienstverlening toegankelijk te maken.

Contentkalender

DEN is verder gegaan met de ontwikkeling van een contentstrategie. Hiermee samenhangend heeft DEN de contentkalender, die dient voor de medewerkers van DEN als houvast om de kennisontwikkeling en –verspreiding in goede banen te laten leiden. En om beter in staat te zijn *ad hoc* te kunnen reageren op actualiteiten in de cultuursector.

Landelijk beleid

Overleg bovensectorale en sectorale ondersteunende instellingen

Ook in 2019 heeft dit overleg regelmatig plaatsgevonden. De groep is uitgebreid en bestond medio 2019 uit: LKCA, Boekman, DutchCulture, Cultuur+ Ondernemen, EYE, Beeld en Geluid, Het Nieuwe Instituut, RKD, Stichting Lezen en DEN. In 2019 zijn gezamenlijk drie openbare bijeenkomsten georganiseerd om met het veld van gedachten te wisselen over de ondersteuning van de sector. Dit ter voorbereiding op de individuele beleidsplannen 2021-2024.

Intensiveringsprogramma toegankelijkheid digitaal erfgoed 2019-2020

Binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) is DEN het onafhankelijk kennisinstituut. Binnen dit tweejarig intensiveringsprogramma levert DEN extra inspanningen op de pijler deskundigheidsbevordering. De activiteiten binnen de DEN Academie sluiten hier op aan.

DEN heeft een rol bij de kennisdeling en bij de voorbereiding en uitvoering van de fondsenregeling binnen dit programma. De uitvoering van deze onderdelen vond plaats vanaf 2019.

Tevens heeft DEN twee projecten vormgegeven in het intensiveringsprogramma, namelijk het project 'Auteursrechtenmodel' en het project 'Kennis in een netwerk'. De projectleiding ligt bij een medewerker van DEN. Oplevering van de projecten wordt medio 2020 verwacht.

Arbeidsmarktagenda/ Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst

Ook in 2019 heeft DEN regelmatig contact gezocht met de trekkers van de Arbeidsmarktagenda om aandacht te vragen voor de visie op *Creative Commons* voor de cultuursector als alternatief voor het claimen van auteursrechten in het kader van het versterken van verdienvermogen. De visie is niet overgenomen. De input en standpunten van DEN worden belangrijk gevonden, maar er wordt geen ruimte voor gemaakt binnen het programma.

Dat geldt ook voor een nieuw onderwerp dat Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (ACCT) sinds 2019 inhoudelijk trekt: het budget Permanente Professionele Ontwikkeling (budget PPO) dat OCW in 2020 beschikbaar stelt voor de sector (eenmalig 15 miljoen euro en daarna jaarlijks 1 miljoen euro tot en met 2024). DEN betoogt dat zij de meest gerede partij in Nederland is om de deskundigheidsbevordering op gebied van digitalisering in de cultuursector te stimuleren. Tot op heden is er nog geen vooruitzicht dat het aanbod van DEN (zoals in de DEN Academie) een positie krijgt binnen de wijze waarop dit budget wordt besteed.

Prestatieafspraken

In het beleidsplan 2017-2020 heeft DEN zich gecommitteerd aan een aantal OCW-prestatiecriteria die gelden voor de vier bovensectorale ondersteunende instellingen. Deze criteria zijn de kwantitatieve subsidieafspraken tussen DEN en het ministerie van OCW.

BIS-indicatoren

DEN heeft met diverse schoolgebonden en openbare activiteiten 1.737 deelnemers bereikt en heeft daarmee ruimschoots het beoogd aantal deelnemers (900) overschreden. Het aantal activiteiten komt in 2019 op een totaal van 119. Dit is 29 boven het afgesproken aantal. Daarmee wordt het kleine 'tekort' aan activiteiten van DEN ten opzichte van de begroting in 2018 gecompenseerd.

Het totale aantal bezoeken en aantal unieke bezoeken aan de websites is in 2019 gedaald ten opzichte van 2018. En in 2018 is het begrote aantal bezoeken ook niet gehaald. Dit betekent dat het voor DEN onmogelijk blijkt om gemiddeld over de vier jaren 2017-2020 het begrote aantal bezoeken te behalen. Om een financiële sanctie medio 2021 bij afrekening van deze cultuurnotaperiode te voorkomen heeft DEN op 10 juli 2019 een schriftelijk verzoek ingediend om deze criteria tussentijds naar beneden bij te stellen.

Prestatiecriteria: verzoek om aanpassing

DEN heeft op 10 juli 2019 OCW schriftelijk met een onderbouwd voorstel verzocht om de prestatie-indicatoren voor de Cultuurnotaperiode 2017-2020 naar beneden bij te stellen. Daarin geeft DEN aan dat de prestatie-indicatoren zijn gebaseerd op een situatie die inmiddels niet meer actueel is en dat de ramingen te positief (niet realistisch) zijn geweest. De reden van dit verzoek is om tijdig aan te geven dat de prestatiecriteria niet gehaald zullen worden en zo te voorkomen dat DEN in 2021 een sanctie krijgt op het niet behalen van de in 2016 afgesproken criteria.

OCW heeft per mail aangegeven dat de argumenten voor een aanpassing van de prestatie-indicatoren helder beschreven zijn en dat het gewijzigde voorstel is gebaseerd op een nieuwe onderbouwing. Het is echter het beleid van het ministerie van OCW om lopende de subsidieperiode geen prestatie-indicatoren bij te stellen. De brief die door DEN is opgesteld zal betrokken worden bij het beoordelen van de jaarverantwoording in 2021 en het vaststellen van de subsidie over 2017-2020.

Model III

Bovensectorale en ondersteunende instellingen uit Handboek verantwoording cultuursubsidies 2017-2020

A. BIS-indicatoren	Huidig boekjaar 2019		Activiteitenplan 2017-2020		Vorig boekjaar 2018	
	aantal	aantal deelnemers	aantal	aantal deelnemers	aantal	aantal deelnemers
ACTIVITEITEN						
1. Schoolgebonden activiteiten	20	111	15	100	16	93
2. Openbare activiteiten	99	1.626	75	800	68	1.569
3. Totaal activiteiten (1+2)	119	1.737	90	900	84	1.662
Overige bezoeken						
4. Bezoeken website totaal		49.591		76.000		66.201
5. Aantal unieke bezoekers website		32.606		57.500		45.393

DEN-indicatoren

Om een zo volledig mogelijk beeld te geven heeft DEN in het beleidsplan 2017-2020 de voorgeschreven BIS-prestatie afspraken aangevuld met zelfbenoemde 'DEN-indicatoren'. Inmiddels is een aantal van deze indicatoren niet meer relevant. Dit heeft te maken met de gewijzigde strategie, waarin de ondersteuning van DEN voor de kunsten- en erfgoedsector anders van aard is dan voorzien in het beleidsplan 2017-2020.

Een aantal DEN-indicatoren blijft waardevol om te benoemen omdat ze de concrete activiteiten van DEN als kennisinstituut zichtbaar en kwantificeerbaar maken. De activiteiten worden samengevat onder de noemers kennisvergaring, kennisverspreiding en behoud en ontwikkeling van het netwerk.

- In 2019 heeft het team van DEN 45 publicaties geschreven en op de DEN website of via andere kanalen gepubliceerd.
- DEN medewerkers hebben in totaal 93 bijeenkomsten bijgewoond, waarvan 18 met een internationaal karakter.
- DEN medewerkers hebben 254 advies- en bemiddelingsgesprekken gevoerd, waarvan 31 met een internationaal karakter.
- Tevens heeft DEN aan 2 bijeenkomsten met een internationaal karakter een bijdrage geleverd.
- Het aantal volgers van het DEN Twitteraccount is licht gestegen ten opzichte van vorig jaar (eind 2019 ca. 5.480) en het aantal LinkedIn groepsleden is licht gestegen naar 1.676. DEN heeft 2.182 nieuwsbriefabonnees.

Exploitatieresultaat en verschillenanalyse

Alle bedragen in de Jaarrekening worden vermeld in hele euro's. Het boekjaar 2019 is afgesloten met een **negatief resultaat** van € 90.583. Dit negatieve resultaat was voorzien, want in december 2018 is een begroting vastgesteld met een negatief resultaat van € 159.000.

Het negatieve resultaat wordt geheel onttrokken aan de algemene reserve. De resultaatbestemming is reeds verwerkt in de cijfers van de exploitatierekening.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2019.

Opbrengsten

Indirecte opbrengsten

De indirecte opbrengsten zijn hoger dan begroot vanwege niet voorziene inkomsten van een detachering van een medewerker van DEN aan het Stadsarchief Rotterdam in de periode juni - dec 2019.

Incidentele publieke subsidies

In 2019 zijn de volgende internationale projecten uitgevoerd waarvoor incidentele publieke subsidies zijn ontvangen: CEMEC, DSI4. Tevens is een extra subsidie van OCW ontvangen voor de pilotprojecten. Deze bedragen zijn opgenomen in de begroting van 2019. Het verschil ten opzichte van de begroting wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een extra projectsubsidie van OCW ten behoeve van het uitvoeren van een eerste verkenning naar de wijze waarop de cultuursector in Nederland publieksdata verzamelt. Dit project wordt medio 2020 afzonderlijk verantwoord aan het ministerie van OCW.

Lasten

Beheerslasten materieel

In totaal zijn de beheerslasten materieel in 2019 ca. € 23.929 lager dan begroot (€ 83.000 begroot tegenover € 59.071 gerealiseerd). De lagere kosten worden voor het grootste deel veroorzaakt door het vrijvallen van de voorziening toekomstscenario DEN (€ 12.581). Los van de vrijval van de voorziening zijn de beheerslasten materieel circa € 11.000 lager dan begroot. DEN heeft in 2019 minder aan kantoorkosten uitgegeven. Tevens is het budget voor opleiding voor de helft besteed. Een deel van de gemaakte opleidingskosten is achteraf ten laste gebracht van de voorziening toekomstscenario DEN. Daardoor ontstond een onderbesteding van het opleidingsbudget.

Activiteitenlasten materieel

De activiteitenlasten materieel zijn ca. € 40.000 hoger dan begroot. De hogere uitgaven worden grotendeels veroorzaakt door de inhuur van externe inzet om de detachering van een van de medewerkers van DEN op te vangen. En om de Verkenning publieksdata in de cultuursector uit te voeren.

Financiële positie

In 2019 heeft DEN extra geïnvesteerd in de pilotprojecten 2018-2019, de organisatie van het tweedaagse DEN-event en de inhuur van externe expertise ten behoeve van de kernactiviteiten met betrekking tot de nieuwe doelgroep van kunstinstellingen.

De extra kosten die hiermee gepaard gaan zijn geheel onttrokken aan de algemene reserve van DEN, zodat zij daar de taakuitbreiding mee kon bekostigen.

Het eigen vermogen van DEN bedraagt ultimo 2019 € 540.858.

DEN beschikt daarnaast over één voorzieningen ten behoeve van jubilea.

In totaal is daarmee een bedrag van € 2.318 voorzien. De financiële positie van DEN is stevig. DEN wendt in 2020 ten behoeve van de taakuitbreiding richting de kunstinstellingen nog een deel van het eigen vermogen aan. Het streven is dat ultimo 2020 de omvang van het eigen vermogen het op 10 december 2019 vastgestelde weerstandsvermogen van € 412.000 benadert.

Risicobeheersing

Vermogensrisico: weerstandsvermogen

In 2018 zijn de randvoorwaarden voor de minimale omvang van het eigen vermogen van DEN vastgelegd. Uitgangspunt bij de omvang van het weerstandsvermogen is wet- en regelgeving op bijvoorbeeld terrein van transitievergoedingen en dat voor een periode van drie maanden de belangrijkste lopende uitgaven gedekt zijn. De randvoorwaarden zijn goedgekeurd door OCW en door de accountant. Conform de jaaragenda van de Raad van Toezicht toetst DEN jaarlijks in december de hoogte van het weerstandsvermogen aan de vastgelegde randvoorwaarden en wordt de omvang van het weerstandsvermogen opnieuw bekrachtigd door de Raad van Toezicht. Op 10 december 2019 is het noodzakelijke weerstandsvermogen door de Raad van Toezicht vastgesteld op € 412.000.

Automatiseringsrisico's

DEN beschikt over een eigen server en heeft haar bedrijfsvoering gedeeltelijk ondergebracht in de financiële administratiesoftware Exact. Eventuele storingen of verlies van data kan grote gevolgen hebben. Als beheersmaatregel heeft DEN voor zowel de server als voor Exact een back-up procedure. Deze procedure wordt regelmatig bijgesteld en geactualiseerd naar de nieuwste standaarden. Alle data van DEN staat op de server die in de KB geplaatst is. De back-up tapes blijven bewaard in het pand, waardoor bij brand zowel de server als de tapes vernietigd kunnen worden. Zodra duidelijk wordt dat de subsidie voor DEN 2021-2024 wordt voortgezet, zal er versneld een toekomstbestendige en veiliger oplossing gevonden worden voor deze situatie.

Risico Datalekken

Conform de aangescherpte Europese wetgeving volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) voldeed DEN op 25 mei 2018 aan de strengere eisen met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens. Zowel voor intern- als extern gebruik heeft DEN privacy-verklaringen ontwikkeld, laten ondertekenen en via de website gepubliceerd. DEN heeft diverse interne protocollen uitgewerkt die

ervoor zorgen dat het risico op het niet voldoen aan de privacy wet- en regelgeving wordt geminimaliseerd. Een jaar na invoering blijft het een aandachtspunt dat medewerkers zich aan deze protocollen houden. De inhoud van de protocollen wordt regelmatig voor iedereen 'opgefrist' in teamoverleggen.

Ten behoeve van de cultuurprofessionals heeft DEN ook in 2019 een workshop 'AVG, een jaar na invoering' georganiseerd. De focus van deze workshop was de implementatie van de Algemene verordening gegevensbescherming voor cultuurinstellingen met een digitale collectie waarin persoonsgegevens verwerkt zijn. Net als de workshop een jaar eerder was er ook dit jaar veel animo voor deelname aan deze workshop.

Risico Huisvesting

DEN is gehuisvest in het pand van de Koninklijke Bibliotheek (KB). De KB heeft plannen om binnen een termijn van 7-8 jaar het pand te verbouwen en heeft de intentie uitgesproken dat de inwonende instituten meeverhuizen naar een tijdelijke locatie. DEN blijft in gesprek met de KB over de planning van de verbouwing. Gezien de beperkte omvang van DEN blijven we ijveren voor een huisvesting in nabijheid van partners, zoals nu het geval is met Europeana (onze Europese netwerkpartner).

Cultureel ondernemerschap

De activiteiten van DEN worden grotendeels gefinancierd middels nationale en internationale subsidies. Net als in het verleden heeft DEN in 2019 diverse projectsubsidies verworven.

In totaal gaat het om € 205.016 dat is 23% van de totale omzet van 2019.

Dit betreft:

- CEMEC (internationale samenwerkingsprojecten in 2019 afgerond);
- DSI4 (internationale samenwerkingsprojecten, lopen nog tot en met augustus 2020);
- Digitalisering door cultuurproducerende instellingen 2018 (de pilotprojecten) in de Open call for ideas, deels gefinancierd door OCW, afgerond in december 2019);
- Verkenning naar verzamelen publieksdata en samenwerkingsverbanden in de cultuursector (deels gefinancierd door OCW, verkenning afgerond in december 2019, rapportage publiceren in voorjaar 2020).

DEN heeft eigen inkomsten gegenereerd door de verkoop van toegangsbewijzen voor diverse evenementen, zoals het DEN-event (€ 23.703) maart 2019, door vergoedingen voor de inzet van expertise van DEN medewerkers bij externen en door de detachering van een DEN-medewerker bij het Stadsarchief Rotterdam. De eigen inkomsten bedragen € 67.304 zijnde 7.5 % van de totale omzet.

Tot slot heeft DEN in 2019 Algemene Verkoopvoorwaarden laten opstellen. Deze zijn gepubliceerd op de website.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De activiteiten van DEN dienen een maatschappelijk doel, namelijk het ondersteunen van de cultuursector als vitale en toekomstbestendige sector. Het uitgangspunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) is inherent aan de missie en activiteiten van DEN.

In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen sluit DEN aan bij de uitgangspunten van de Fair Practice Code als het gaat om een eerlijke en billijke vergoeding voor iedereen die activiteiten verricht in opdracht van DEN.

Daarnaast heeft DEN er bewust voor gekozen om in het kader van duurzaamheid alleen nog vegetarische lunches te serveren tijdens door DEN georganiseerde bijeenkomsten en events. En DEN heeft ook in 2019 expliciet gekozen om op het thema *circulaire ICT* kennisontwikkeling en bewustwording binnen de cultuursector te verzorgen.

Internationale activiteiten

DEN heeft het afgelopen jaar bijgedragen aan diverse Europese projecten zoals CEMEC en DSI. Daarnaast hebben verschillende medewerkers van DEN op verzoek lezingen gegeven op internationale podia of hebben ze deelgenomen aan internationale expertmeetings. Hiervan is de expertmeeting van de EU commissie in Praag: 'Platforms on the future of cultural heritage: a problem solving approach. Cultural heritage in the digital age' belangrijk om te noemen.

In totaal heeft DEN 63 activiteiten met een internationaal karakter uitgevoerd en/of bijgewoond, variërend van bemiddelingen, deelname aan of spreken op een bijeenkomst.

Een medewerker van DEN is lid van de Europeana Members Council en de directeur is lid van de Europeana Impact Steering Group. Op directieniveau vindt er tussen DEN en Europeana regelmatig overleg plaats. In 2019 ging dit overleg met name over samenwerking bij ondersteuning van de nationale en internationale erfgoedinstellingen bij de digitale transformatie.

De directeur van DEN is namens het Ministerie van OCW plaatsvervangend lid van de Digital Cultural Heritage Expert Group (DCHE) onder leiding van de Europese Commissie. Deze vergadert twee maal per jaar in Brussel. Daarmee positioneert DEN zich sterk in het internationale netwerk.

Om te leren van internationale partners om de nieuwe strategie tot een succes te maken, heeft DEN goede contacten opgedaan in met name in Groot-Brittannië. Een aantal organisaties daar is al geruime tijd bezig met het creëren van bewustwording bij culturele organisaties over de mogelijkheden van digitale toepassingen op, bijvoorbeeld sociaal-maatschappelijke doelstellingen (Culture24), alternatieve verdienmodellen (NESTA), het verzamelen en inzetten van publieksdata in de cultuursector (The Audience Agency) en digitale geletterdheid van en digitale vaardigheden binnen een culturele erfgoedinstelling (Leicester University), digitale klantkunde (oneByOne project UK) en innovatieve bezoekerservaringen (zoals Audience lab, Royal Opera House).

In het aanbod van de DEN Academie wordt in 2020 expliciet ruimte gemaakt voor lezingen/ masterclasses van professionals uit het buitenland die deze voor Nederland relatief nieuwe kennis voor de Nederlandse cultuurprofessionals overdragen.

Educatie en talentontwikkeling

DEN heeft in 2019 diverse gastcolleges gegeven. Ook heeft DEN, net als in 2018, in het kader van talentontwikkeling twee stagiairs begeleid via een project van de Taalunie. Deze internationale stagiairs werden via het Universitair Centrum voor Talenonderwijs van de Universiteit Gent (België) bij DEN geplaatst. Ze waren afkomstig uit respectievelijk Indonesië en Hongarije.

DEN heeft in 2019 op verzoek van de Universiteit van Amsterdam (UvA), Master Archival Studies, input geleverd op de actuele thema's binnen de archiefwereld in binnen- en buitenland. De vier

meest prominente thema's waren: inclusiviteit, wetgeving, van data naar informatiemanagement (incl. common ground) en creatieve processen.

Op basis van het thema creatieve processen faciliteert DEN in 2020 gedurende een half jaar een onderzoeksstage voor deze Masteropleiding. Bij het schrijven van dit bestuursverslag is de specifieke onderzoeksopdracht voor deze masterstudent nog niet bekend.

Medewerkers van DEN hebben een deel van GO opleiding verzorgd en gastcolleges gegeven aan de Erasmusuniversiteit en de Vrije Universiteit. De directeur heeft zitting gehad in de jury van de Museumeducatieprijs 2019, georganiseerd door de Museumvereniging.

Toekomst

In oktober 2019 heeft de Raad van Toezicht de volgende jaarbegroting 2020 vastgesteld:

Samenvatting	<i>begroting 2020</i>
A. Baten	
1. Subsidie OCW	630.200
2. Projectsubsidie	152.800
4. Overige opbrengsten	25.400
5. Vrijvallen subsidies	-
Totale baten	808.400
B. Lasten	
6. Beheerslasten materieel	83.000
7. Beheerslasten personeel	144.800
Totale beheerslasten	227.800
8. Activiteitenlasten materieel	120.000
9. Activiteitenlasten personeel	547.200
Totale activiteitenlasten	667.200
Verdeling personeel	
Vast contract	608.800
Tijdelijk contract	
Inhuur/detachering	77.200
Personeelslasten totaal	692.000
Materiele lasten totaal	203.000
Totale lasten	895.000
Saldo	-86.600
Rente baten	0
Exploitatieresultaat	-86.600

Procedure Cultuurnotaperiode 2021-2024

Op 27 januari 2020 heeft DEN haar aanvraag ingediend voor rijkssubsidie in de BIS voor de periode 2021-2024. De aanvraag ging vergezeld met een vierjarig beleidsplan en een meerjarenbegroting. De aanvraag is ingediend voor de functie kennisinstituut digitalisering, zoals benoemd in artikel 3.48 van de subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2021-2024.

Op 28 februari ontving DEN per mail het bericht van OCW dat de aanvraag voldoet aan de vooraf gestelde eisen en dat deze ter advisering is aangeboden aan de Raad voor Cultuur.

De Raad voor Cultuur adviseert de minister van OCW uiterlijk op 4 juni 2020 over het al dan niet verlenen van subsidie. DEN krijgt vervolgens de gelegenheid om hierop te reageren. Uiterlijk op Prinsjesdag 2020 zal de minister van OCW vervolgens haar subsidiebesluiten voor de nieuwe BIS 2021-2024 presenteren.

Organisatieontwikkelingen

Personeel

De vaste kern binnen het personeelsbestand van DEN bestaat ultimo 2019 uit 6,9 fte verdeeld over 9 medewerkers. DEN heeft één directeur, die zowel inhoudelijk als zakelijk eindverantwoordelijk is.

Er is één teamcoördinator voor taken op het gebied van bedrijfsvoering, administratie, secretariaat en communicatie (3 medewerkers samen 1,5 fte). De directeur stuurt de inhoudelijk medewerkers aan (4 medewerkers samen 3,4 fte).

In 2019 is de communicatiemedewerker vervangen omdat deze een nieuwe baan had geaccepteerd. De nieuwe communicatiemedewerker had al eerder bij DEN gewerkt en heeft daardoor direct een vast contract gekregen. Het contract voor bepaalde tijd van de content marketing specialist (0,8 fte) liep medio maart 2019 af. Dit is niet verlengd omdat de opdracht ten aanzien van de nieuwe website was afgerond.

Voor de periode juni 2019 t/m december 2019 is een van de senior adviseurs (0,8 fte) gedetacheerd naar het stadarchief Rotterdam in het kader van zijn/haar verdere loopbaanontwikkeling. Deze periode is door betreffende medewerker ook gebruikt om zich te oriënteren op een andere werkomgeving. DEN heeft dit ondersteund door de medewerker in de gelegenheid te stellen externe begeleiding aan te trekken. Medio december 2019 heeft de medewerker een andere baan gevonden. Met ingang van 1 februari 2020 is het arbeidscontract ontbonden.

DEN heeft ter vervanging van deze inhoudelijk medewerker externe expertise aangetrokken om de DEN-academie op te zetten.

Fair Practice Code

Alle medewerkers van DEN worden conform de cao-onderzoeksinstellingen (cao-OI) beloond. DEN volgt de cao-richtlijn dat er op jaarbasis minimaal 2% van de loonsom beschikbaar is als opleidingsbudget. DEN investeert in scholing (externe leergangen, maar ook interne coaching) en geeft medewerkers de kans om zich te ontwikkelen en door te groeien naar andere functies. In principe intern en als dat niet mogelijk is, extern. Freelancers krijgen een marktconform uurtarief betaald.

DEN houdt in het personeelsbestand rekening met de Code Diversiteit & Inclusie. Binnen het geringe personeelsbestand heeft DEN medewerkers met een fysieke beperking en met een niet-Nederlandse achtergrond.

Onze werkplek is goed toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.

Personeel 2019 in dienst bij DEN

Mw. M. Verberk, directeur (1 fte)

mw. A. Arendsen, communicatiemedewerker (0,7 fte, t/m 30 april 2019)

dhr. M. Cohen, adviseur (0,8 fte)

mw. W. van den Heuvel, adviseur (0,8 fte)

mw. A. Neijenhuis, teamcoördinator Bedrijfsvoering & Communicatie (1,0 fte)

mw. E.L. Rademaker, communicatiemedewerker (0,1 fte)

mw. E. Soechit-Resokario, secretariaat (0,6 fte)

mw. M. van Rietschoten, communicatiemedewerker (0,8 fte vanaf 1 juni 2019)

dhr. M. Streefkerk, adviseur (0,8 fte)

mw. S. Teunisse, contentcoördinator & adviseur (1 fte)

mw. C. van Vliet, medewerker content marketing (0,8 fte, t/m 19 maart 2019)

Raad van Toezicht

In 2019 is de Raad van Toezicht (RvT) van DEN in samenstelling gewijzigd. Er is afscheid genomen van een raadslid omdat deze een baan in het buitenland had geaccepteerd. Hiervoor is een nieuw lid geworven met een vergelijkbaar profiel en een netwerk in de kunstensector.

Tevens is in het kader van de diversiteit in leeftijd binnen de Raad een zevende lid geworven met een profiel van *young professional*. De statuten laten maximaal zeven raadsleden toe (inclusief de voorzitter).

Het rooster van aan- en aftreden van de RvT ziet er als volgt uit (peildatum 31 december 2019):

Naam	Datum van toetreden	Verwachte datum van aftreden
<i>Mw. drs. Hermineke van Bockxmeer</i>	06-07-2017	07-2021
<i>Dhr. dr. Paul Baak (lid)</i>	26-09-2014	09-2022
<i>Dhr. Norbert Bode (lid)</i>	17-06-2019	06-2023
<i>Dhr. prof. dr. Guus Schreiber (lid)</i>	22-04-2013	04-2021
<i>Dhr. Tom de Smet Msc (lid)</i>	06-07-2017	07-2021
<i>Mw. dr. Gerdien Verschoor</i>	22-03-2016	03-2020
<i>Mw. Lija van Vliet Msc</i>	17-06-2019	06-2023

De RvT is in 2019 vier keer bijeengekomen. De agendapunten waren onder meer (in willekeurige volgorde): vaststellen van de jaarcijfers en jaarverslag 2018, doorontwikkeling strategie DEN, vaststellen werkplan en begroting 2020, financiële- en inhoudelijke kwartaalprognoses, risicomanagement, statutenwijziging en advies ten aanzien van beleidsplan 2021-2024.

Governance Code Cultuur

De Raad van Toezicht van DEN past de Governance Code Cultuur (GCC) toe en gebruikt deze als leidend instrument om toezicht te houden. De GCC 2019 is een instrument voor goed bestuur, adequaat toezicht en een transparante verantwoording. In dit bestuursverslag worden alle acht principes van de GCC toegelicht.

1. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen of te bewaren.

Zoals aangegeven onder de paragraaf maatschappelijk verantwoord ondernemen dienen de activiteiten van DEN een maatschappelijk doel, namelijk het ondersteunen van de cultuursector als vitale en toekomstbestendige sector. Het uitgangspunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen is inherent aan de missie en activiteiten van DEN.

DEN heeft een divers en uitgebreid netwerk. Het netwerk-denken en het versterken en verbinden van en in het netwerk is een van de basisprincipes bij de werkzaamheden van DEN. Vanwege de onafhankelijke positie die DEN heeft in het netwerk, is zij in staat om op evenwichtige wijze met de verschillende belangen om te gaan en daarmee haar maatschappelijke doelstelling te vervullen. Ook de leden van de RvT weerspiegelen de diversiteit van het netwerk en gaan daar bewust mee om in hun toezichthoudende rol.

De eigen inkomsten van DEN worden direct weer ingezet ten behoeve van de maatschappelijke doelstelling van de organisatie.

2. De organisatie past de principes van de GCC toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan. De organisatie wijkt alleen gemotiveerd af van de aanbevelingen in de GCC.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de organisatie. Taken en bevoegdheden zijn helder benoemd en belegd. In de statuten staat beschreven welke besluiten de goedkeuring van de RvT behoeven. Hiermee zijn de statutaire bevoegdheden van de directeur-bestuurder duidelijk afgebakend.

In 2019 zijn de statuten van stichting DEN aangepast aan de GCC 2019 en de wens van DEN om de culturele ANBI-status aan te vragen. De culturele ANBI-status is vanaf 13 november 2019 aan DEN toegekend.

DEN volgt de aanbevelingen van de GCC over transparantie en verantwoording door in het bestuursverslag te reflecteren op alle zes aanbevelingen genoemd in de code (pag. 23). Het bestuursverslag wordt integraal op de website geplaatst en is daarmee voor iedereen inzichtelijk.

3. Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.

De bestuurder en toezichthouders van DEN hebben geen zakelijke of artistieke relaties met deze organisaties. Ze melden nieuwe nevenfuncties in de eerstvolgende bestuursvergadering. Minstens eens per jaar organiseert de bestuurder een informele bijeenkomst tussen toezichthouders en het volledige team van DEN om onderlinge kennismaking en uitwisseling te bevorderen.

Er heeft zich in 2019 bij DEN geen situatie voorgedaan waarbij ongewenste belangenverstrengeling of tegenstrijdige belangen werden geconstateerd. Er is openlijk besproken of de organisatie van een van de RvT-leden in 2020 kon deelnemen aan een project ten behoeve van kennisontwikkeling voor het culturele veld. Voor dit project wordt een flinke tijdsinvestering van de betreffende organisatie gevraagd en omdat deze organisatie voorloper is op het terrein waarop kennis wordt ontwikkeld is hier geen sprake van belangenverstrengeling. Het draagt bij aan de werkwijze van DEN om met en in het netwerk kennis te ontwikkelen voor het brede cultuurveld.

4. Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.

De formele rol van bestuurders en toezichthouders is vastgelegd in de statuten. Daarnaast is er een vaste jaaragenda die bijdraagt aan een consistente cyclus van tijdige informatievoorziening en besluitvorming over formele en aanvullende agendapunten.

Aanvullende afspraken over de informatievoorziening komen incidenteel ter vergadering aan de orde en worden genoteerd in een actielijst.

Incidenteel is er afzonderlijk contact tussen bestuurder en toezichthouder. Toezichthouders hebben ook contact met de rest van de organisatie en met de externe accountant. De accountant is altijd aanwezig op de vergadering waar de jaarstukken worden vastgesteld door de toezichthouders.

Het bestuur informeert de toezichthouders meer dan afdoende. Geannoteerde agenda's, ontwikkeling van het netwerk van DEN, uitgebreide financiële rapportages en ingekomen stukken van OCW of andere belanghebbenden worden gedeeld en -indien nodig- besproken.

5. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.

De bestuurder handelt bij haar taakuitoefening altijd in het belang van de doelstelling van DEN. De bestuurder heeft een groot netwerk binnen de doelgroepen en stakeholders van DEN. Met name de relatie met de subsidiënten/ externe projectpartners is goed en transparant.

De bestuurder verdeelt de inhoudelijke taken binnen de organisatie, maar heeft geen bestuurlijke verantwoordelijkheden gedelegeerd.

Bovenstaande onderwerpen zijn onderdeel van een jaarlijks voortgangsgesprek tussen de bestuurder en twee van de toezichthouders. In dit gesprek wordt ook de persoonlijke ontwikkeling van de bestuurder besproken.

6. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en middelen van de organisatie.

De bestuurder is verantwoordelijk voor de naleving van de wet- en regelgeving, het inhoudelijk en zakelijk beleid en het beheersen van de risico's. Met betrekking tot de risicobeheersing hebben de toezichthouders ook een rol en zorgt de bestuurder jaarlijks voor een update van de risicoanalyse.

De bestuurder is goed werkgever: de Fair Practice Code, de Code DI worden gevolgd (zie eerder in het bestuursverslag) en er is een interne vertrouwenspersoon beschikbaar voor de medewerkers van DEN.

7. De Raad van Toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.

De RvT toetst voortdurend of de bestuurder bij de uitoefening van haar taken een zorgvuldige en evenwichtige afweging heeft gemaakt van de inhoudelijke en zakelijke belangen van de organisatie en interne en externe belanghebbenden. Dit doen zij onder meer door het stellen van kritische doch opbouwende vragen tijdens bijeenkomsten, door het bezoeken van evenementen, door het gevraagd en ongevraagd adviseren van de bestuurder, door het delen van hun netwerk indien van toepassing en in belang van de activiteiten van DEN. Eens per jaar vergezelt een lid van de RvT (bij voorkeur de voorzitter) de bestuurder bij een gesprek met OCW dan wel de Raad voor Cultuur. De voorzitter bepaalt samen met de bestuurder de agenda van de vergaderingen en bewaakt tijdens de vergaderingen dat iedere toezichthouder zijn/haar visie laat horen.

De RvT benoemt de externe accountant. In 2019 heeft de RvT esloten om nog eens een periode van vier jaar met deze accountant verder te gaan. In diezelfde vergadering heeft de bestuurder gerapporteerd over de relatie tussen de organisatie en de externe accountant. In principe bespreekt de RvT eens per jaar zijn eigen functioneren buiten de aanwezigheid van de bestuurder. In 2019 heeft dit niet plaatsgevonden, vanwege de urgentie van het bespreken van het vierjarig beleidsplan 2021-2024. In 2020 wordt dit punt van de jaaragenda weer consistent opgevolgd.

8. De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

De RvT heeft een profielschets van de samenstelling die op de website van de organisatie is gepubliceerd. Deze profielschets is in 2019 herzien op basis van de doorontwikkeling van de strategie van DEN.

In 2019 zijn twee nieuwe leden geworven op basis van een openbare en transparante procedure. De nieuwe leden zijn bij de start van hun deelname aan de RvT goed geïnformeerd door de bestuurder. Toezichthouder bij DEN is een onbezoldigde functie.

Er is op basis van het thema inrichting van de RvT een duidelijk verbeterpunt geconstateerd op het vlak van diversiteit. De RvT is van mening dat er binnen de RvT een onvoldoende mix is van etnische achtergronden. Dit heeft geleid tot het formuleren van het volgende actiepunt voor 2019: invulling geven aan de statutaire ruimte voor een zevende lid binnen de RvT, waarbij expliciet wordt gezocht naar een jonge professional met een andere etnische achtergrond dan reeds vertegenwoordigd in de RvT.

Op het gebied van de rollen binnen de RvT is gesproken over verdeling tussen korte en lange termijn focus, betrokkenheid bij strategieontwikkeling, balans operationeel en strategische onderwerpen, beoordeling directie en balans tussen toezichthoudende rol en adviserende rol van RvT. Hier zijn geen verbeterpunten geformuleerd.

De zelfevaluatie wijst uit dat het onderwerp ondernemerschap vaker dan voorheen aan de orde mag komen in vergaderingen met de directie. De RvT ziet tevens het belang om in de vergaderingen naast risicobeheersing ook de impact van DEN voor haar doelgroepen te agenderen.

De interactie die binnen de RvT onderling en tussen RvT en directie plaatsvindt, over de inbreng van de leden, het klimaat om elkaar aan te spreken, de afstand tussen RvT en directie, het kritisch vermogen van de RvT ten opzichte van de directie en de informatieverschaffing is aan de orde gesteld. Op deze onderwerpen is geen aanscherping noodzakelijk. Ook de samenwerking met de externe accountant wordt als goed ervaren.

Met betrekking tot de relatie en interactie met de medewerkers van DEN is besloten dat contact tussen medewerkers en de Raad van Toezicht vaker dan nu wordt gefaciliteerd door de directie.

Nevenfuncties

Nevenfuncties Maaïke Verberk, directeur DEN (01-02-2018 - heden)

De volgende nevenfuncties van Maaïke Verberk zijn q.q.

Kunsten'92 Erfgoedplatform (lid)

- Netwerk Digitaal Erfgoed (lid programmaraad)
- Stuurgroep Kennisnetwerk Informatie en Archieven (KIA) (lid)
- Europeana Impact Steering Group (member)
- Jury Museum Educatie Prijs (jurylid)
- Mentor startende zakelijk leiders (project vanuit Cultuur + Ondernemen)
- UNESCO Memory of the World Committee (lid)

Persoonlijke nevenfuncties

- Stichting November Music (bestuurslid)

De leden van de Raad van Toezicht hadden in 2019 de volgende hoofd- en nevenfuncties:

Hoofd- en nevenfuncties Hermineke van Bockxmeer (Voorzitter)

- Concerndirecteur Stadsontwikkeling Rotterdam (hoofdfunctie)
- Raad van Toezicht Waddenacademie, Leeuwarden (lid)
- Raad van Toezicht Stichting Omroep Muziek, Hilversum (lid)
- Bestuur Watersnoodmuseum, Ouwerkerk (secretaris)
- Programmaraad Stichting Mediawijzer.net, Hilversum (voorzitter)

Hoofd- en nevenfuncties Paul Baak:

- CEO en Principal Consultant, KBenP Groep (hoofdfunctie)
- KNVI (duovoorzitter)
- FOBID (bestuurslid)

Hoofd- en nevenfuncties Norbert Bode:

- Hoofd Communicatie & Marketing Holland Festival (hoofdfunctie)
- Pauwhof Fonds - Overvoorde Gordon Stichting (voorzitter bestuur)
- Mimetheatergroep Bambie (voorzitter bestuur)

Hoofd- en nevenfuncties Guus Schreiber:

- Decaan Faculteit der Bètawetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam (hoofdfunctie)
- Stichting Dutch Techcentre for Life Sciences (DTL) (bestuurslid)

Hoofd- en nevenfuncties Tom de Smet:

- Algemeen directeur COMM (hoofdfunctie)
- Hoofd Archief, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (hoofdfunctie)
- Raad van Advies, Vrije Universiteit Amsterdam, Geesteswetenschappen (lid)

- KVAN/BRAIN (secretaris)
- Stuurgroep NOB (Netwerk Oorlogsbronnen) (voorzitter)

Hoofd- en nevenfuncties Gerdien Verschoor:

- Directeur Herinneringscentrum Kamp Westerbork (hoofdfunctie)
- Restitutiecommissie (lid)
- Musea Zutphen (bestuurslid)
- Jury BNG Museumprijs (lid)

Hoofd- en nevenfuncties Lija van Vliet:

- Co-founder In4Art (hoofdfunctie)
- Gast college RSM/Erasmus universiteit

Activiteitenverslag

Inleiding

2019 was het derde jaar van de Cultuurbeleidsperiode 2017-2020, waarin voor DEN als kennisinstituut cultuur en digitalisering het bereiken van de brede cultuursector centraal stond. Terugkijkend op 2019 heeft DEN veel activiteiten ontplooid voor zowel erfgoedprofessionals als professionals in de kunstensector. Ook buiten deze cultuursector zijn er waardevolle, relevante contacten gelegd. Daarbij zijn opgedane inzichten actief gedeeld met de doelgroepen om inspiratie te bieden, bewustzijn van de mogelijkheden van digitalisering en innovatie te creëren en kennis te verspreiden. In dit activiteitenverslag is, aanvullend op de informatie in het bestuursverslag, een overzicht te lezen van door DEN ondernomen activiteiten, behandelde thema's en behaalde resultaten in 2019.

DEN-event

In maart 2019 heeft DEN haar eerste DEN-event 'nieuwe stijl' gehouden voor professionals uit de kunsten- en de erfgoedsector. De eerste dag stond in het teken van digitalisering in de kunstensector en op de tweede dag verbond DEN de inzet van digitalisering met erfgoed en maatschappelijke thema's, dus voorbij de digitale collecties. Verspreid over beide dagen hebben 62 sprekers de aanwezigen bijgepraat over onderwerpen als Open Data, Online platforms, Podcasts, Virtual Reality & Augmented Reality, nieuwe technologieën en educatie. Ook zijn er inspirerende keynotes verzorgd door o.a. Marleen Stikker (oprichter WAAG technology & society), Christian Mio Loclair (Waltz Binaire) en Kati Price (V&A Londen). Met in totaal ruim 326 aanwezige was het DEN-event 2019 een succes en heeft het de nieuwe koers van DEN op de kaart gezet. In de "Terugblik DEN-event 2019" op de website zijn verslagen en foto's van de sessies en keynotes terug te lezen.

Pilotprojecten

Technologie biedt veel mogelijkheden voor de kunsten. Technologische innovaties kunnen bijvoorbeeld nieuwe verbindingen met het publiek en nieuwe artistieke ervaringen mogelijk maken. Omdat digitale technieken door cultuurproducenten nog te weinig gebruikt worden voor de creatie van kunstwerken, verbindingen leggen met en van het publiek of bij educatie en talentontwikkeling, wilde DEN de mogelijkheden samen met de kunstensector nader onderzoeken. Daartoe riep zij in 2018 instellingen in de kunstensector op om ideeën in te dienen voor de inzet van innovatieve, digitale technieken voor het bereiken van hun doelstellingen.

Drie ideeën werden tot pilotproject uitgewerkt en in 2019 door DEN ondersteund om te komen tot een uitgewerkte demo of prototype. Samen met TIK-TIK, Performance Technology Lab en IMPAKT Beyond onderzocht DEN welke kansen de digitale ontsluiting van materiaal en processen hen biedt voor de verrijking van hun artistieke werk en werkprocessen.

Met twee van de drie projecten werkte DEN volgens de methode van *Design Thinking*, een iteratief proces waarbij complexe vraagstukken worden behandeld aan de hand van vijf stappen: 1) Empathising, 2) Defining, 3) Ideating, 4) Prototyping en 5) Testing. Door deze werkmethode waren de projecten in staat continu te reflecteren op waar ze zich bevonden in het proces en waar nodig bij te sturen.

Een vooraf beoogd resultaat van de pilotprojecten was dat DEN inzichten zou ontwikkelen om het digitaliseringsproces bij cultuurproducenten op grotere schaal te kunnen ondersteunen en te begeleiden. Het van dichtbij observeren van de werkprocessen zal DEN in de toekomst helpen bij het adviseren rondom digitalisering en archivering, en een goede aansluiting bij de werkpraktijk van de cultuurproducenten.

De focus van DEN in dit traject lag vooral op het destilleren van kennis en resultaten die sectorbreed van betekenis zijn. De eindproducten van de drie de projecten zijn breed toepasbaar in de gehele cultuursector.

- IMPAKT: Digitaal, modulier platform waarbij verschillende netwerken aan elkaar geknoopt kunnen worden;
- PTL: Een ruimte voor research & development op het gebied van technologie en kunst;
- TIK-TIK: Digitale technieken voor de verbeterde toegankelijkheid van culturele ruimtes, voor het betrekken van een meer divers publiek.

De resultaten worden gedocumenteerd en zullen in de eerste maanden van 2020 via de online kanalen van DEN worden verspreid. Hieronder volgt per project een korte toelichting.

IMPAKT BEYOND ART / *Discover what's Beyond the Art you Love*

IMPAKT organiseert jaarlijks het IMPAKT Festival een multimedia evenement met tentoonstellingen, filmvertoningen, lezingen, paneldiscussies, performance, presentaties en artist talks op verschillende locaties in Utrecht.

IMPAKT diende een idee in om te onderzoeken hoe de actieve betrokkenheid van kunstenaar en van publiek bij gebeurtenissen met een eenmalig, evenement-achtig karakter kan worden verlengd over een langere tijdspanne. IMPAKT constateerde dat virtuele platforms vaak niet voldoen om artistieke content te delen én het publiek te betrekken. IMPAKT zet hierin een stap verder en onderzoekt hoe het virtuele platform er in de toekomst wél uit moet zien. Met als doel om een digitaal ervaren publiek voor, tijdens en na een event te blijven betrekken. Niet zozeer om het geïnteresseerde publiek te informeren, maar vooral om interactie aan te gaan met het publiek. En om zo doelgroepen in de volle breedte, waaronder makers, studenten, onderzoekers, partner instellingen én publiek al in een vroeg stadium ervaringen met elkaar te laten uitwisselen over ontstaans- en creatieprocessen bij makers en culturele instellingen.

Binnen dit project is een prototype van BEYOND ART als app tot stand gekomen. Er is daarmee een basis gelegd voor een BEYOND ART platform, waarmee je met één app toegang krijgt tot de content van verschillende culturele instellingen die als partner kunnen deelnemen.

Evaluatie

In het juryrapport worden een aantal aandachtspunten genoemd. Deze worden hieronder geadresseerd:

- *IMPAKT heeft al verschillende bestaande instrumenten onderzocht in de voorbereiding van dit idee. Dat is positief omdat het uitdrukkelijk de bedoeling is van de pilotprojecten dat deze ontwikkeling voortbouwt op wat er al bestaat en dat er geen 'reguliere' app wordt ontwikkeld.*

Er is een goede inventarisatie met toelichting gemaakt van bestaande digitale oplossingen en apps op het gebied van kunst en kunstbeleving. Er zijn diverse gesprekken gevoerd met experts. Ook is samenwerking gezocht met buro van Leeuwen & van Leeuwen als ontwikkelpartner met veel kennis van zaken dat lean en mean kon opereren. Bovendien is bij deze samenwerking bedongen dat er zo ontwikkeld zou worden dat ook een ander buro bij een vervolgtraject zo zou in kunnen stappen en de ontwikkeling continueren.

- *De jury adviseert om een keuze te maken uit de vele 'features' die IMPAKT wil onderzoeken. In het verlengde van het bovenstaande is het beter om er enkele uit te kiezen en deze te optimaliseren.*

Op basis van die eerste inventarisatie van bestaande apps is een lijst van prioritaire features opgesteld rond het digitaal vastleggen van live gebeurtenissen, en manieren om kunst van context te voorzien, en hoe je publieksreacties 'vangt' en vastlegt. Deze lijst features is vervolgens ook getoetst aan de wensen van potentiële partners van het platform en aan de publieksdoelgroep met digitaal vaardige jongeren. De focus kwam toen te liggen op een combinatie van functionaliteiten ten behoeve van een zogenaamde Audio Tour 2.0, die voor het prototype van BEYOND moesten worden ontwikkeld. Na lancering van het BEYOND prototype zijn de gebruikersbevindingen van deze groepen nog eens geëvalueerd.

- *Voor het slagen van het dit project en bij de verdere uitwerking van dit idee moeten andere partners actief betrokken worden. Dat is van belang om een model te ontwikkelen waar ook andere organisaties gebruik van kunnen maken.*

In het hele traject is veelvuldig opgetrokken met een pool van potentiële partners. Het BEYOND ART platform draait dus op twee peilers: collectiviteit en maatwerk. Aan de voorkant krijg je toegang tot content van diverse partners. De achterkant is een soort bouwdoos, waarmee je als instelling zelf kan kiezen welke functieblokken je wilt gebruiken om de online omgeving voor je eigen instelling mee vorm te geven.

Er zijn verschillende workshops gegeven waarbij op diverse onderwerpen ideeën zijn uitgewisseld met deze partners. Bijvoorbeeld rond het formuleren van doelgroepen, over mogelijkheden van samenwerking binnen het platform. Maar ook in de ontwikkeling van het ontwerp met behulp van zogenaamde wire frames (schetsmatige ontwerpen die de opzet en functionaliteit van een digital design).

- *Het is interessant om tijdens de ontwikkeling ook te onderzoeken hoe de nieuwe digitale informatie die ontstaat rondom een evenement wordt vastgehouden en bewaard. Dit raakt namelijk aan de bestaande vraag binnen de kunstensector op het gebied van 'live collectioneren'. DEN neemt dit mee als kennisvraag in het onderzoek.*

Het idee voor BEYOND ART is ontstaan vanuit een behoefte om materialen die tijdens eerdere edities van het IMPAKT Festival werden ontwikkeld op een efficiënte manier te kunnen ontwikkelen, beheren en als een permanent dynamisch archief te ontsluiten en verbinden met volgende edities. En zo in plaats van een slapend archief een meespelende digitale ervaring te scheppen. Binnen het BEYOND ART platform krijgen de diverse materialen die in verschillende fases worden ontwikkeld, dan ook een duidelijke plek en worden ook als zodanig bewaard en blijvend beschikbaar gemaakt en ontsloten, maar moeten ook verknoopt kunnen worden met content van andere partners.

Projectactiviteiten

IMPAKT heeft onder begeleiding van Anne Marie Kremer van Cultuur Ontwerp en DEN de design thinking methodiek toegepast bij de ontwikkeling van het BEYOND ART Platform. In een traject van diverse ontwerploops stond de volgende vraag centraal: *Hoe kunnen cultuurproducerende instellingen de betrokkenheid van het publiek rond evenementen verbeteren en verlengen?* Hierbij werden steeds zowel experts, potentiële partners als diverse gebruikersgroepen betrokken. Opbrengsten uit de ene ronde werden gepresenteerd en getoetst. En dat diende dan weer als input voor de volgende loop.

1. Vooronderzoek: met een inventarisatie van bestaande digitale oplossingen rond kunst en kunstbeleving, expertgesprekken
2. Publieksonderzoek : enquêtes en op co-creatie en samenwerking gerichte workshops
3. Partner onderzoek: expertmeetings, interviews en co-creatie workshops en ontwerpessies,
4. Ontwerp en bouw van het prototype: produceren van content en publieke lancering van BEYOND ART / Discover what's Beyond the Art you Love tijdens het IMPAKT Festival (eind oktober 2019).

Dit leverde kennis op over de volgende gebieden. Dit zal in Q1 in 2020 aan de website van het BEYOND ART platform worden toegevoegd.

- Opbrengsten uit het vooronderzoek: de inventarisatie met voorbeelden van digitale oplossingen rond kunst en kunstbeleving. Alle tussentijdse presentaties en procesopbrengsten.
- Design Thinking: IMPAKT heeft de aanpak met loops rond het formuleren en uitwerken van relevante onderzoeks- en ontwerp vragen goed gedocumenteerd. En daarmee een methodiek uitgewerkt rond de aanpak van digitale ontwikkel trajecten volgens de principes van design thinking. Voor een aantal van die loops zijn materialen beschikbaar die ook in andere projecten gebruikt kunnen worden, bv voor publieksonderzoek en het werken met wire frames.
- Technische werking van het platform. Het platform functioneert als een webbased service, en kent een modulaire opbouw. De code wordt geüpload naar een open source repository zoals bijvoorbeeld GitHub, enz. Dat wil zeggen dat het collectief van partner instellingen op basis van voortschrijdend inzicht en nieuwe ideeën functionaliteiten zonodig kan aanpassen of doortontwikkelen.
- Werkend prototype: Tijdens het IMPAKT Festival werd een werkend prototype van het platform gepresenteerd, waarmee het publiek toegang kreeg tot diverse interviews met makers, kunstenaars en curatoren, die voor, tijdens en na deze editie van het IMPAKT Festival zijn gemaakt. Diverse locaties en kunstwerken werden bijvoorbeeld ook voorzien van een QR-code, om ook op die manier via de app toegang tot content te krijgen. De app is beschikbaar via zowel de Apple AppStore als Google's Play Store.

Bredere toepassing voor de sector

Binnen dit project heeft het concept van BEYOND ART als platform aan kracht gewonnen. Het BEYOND ART platform draait daarmee op twee peilers, maatwerk en samenwerking. Aan de voorkant (de app) krijg je toegang tot content van diverse partners. De achterkant (het CMS) biedt als het ware een bouwdoos met verschillende functionaliteiten. BEYOND ART kan daardoor voor uiteenlopende gezelschappen, presentatie- en kunstinstellingen interessant zijn. Partners krijgen de vrijheid om aanpassingen en ontwikkelingen aan te brengen in de code voor hun eigen instellingenpagina's en projecten. Bij de evaluatie sessie zagen zowel PTL als van Abbe Museum / TIK-TIK mogelijkheden voor BEYOND ART als manier van archiveren, presenteren en ontsluiten van de diverse dynamische content die beschikbaar komt bij hun eigen initiatieven. DEN kan binnen het eigen netwerk potentiële partners wijzen op BEYOND ART zowel onder culturele instellingen als bij de diverse fondsen.

IMPAKT heeft een solide basis gelegd met BEYOND ART dat zij graag verder willen uitbouwen. Er zijn voldoende ideeën voor de verdere ontwikkeling van het platform en uitbreiding met nieuwe functionaliteiten. De instap om deel te nemen is laag. IMPAKT biedt nu in eerste instantie gratis toegang bieden tot een toolbox voor de culturele partners. IMPAKT onderzoekt verdere mogelijkheden ten behoeve van de doorontwikkeling van het platform. Er zal verder gekeken worden naar de uitwerking van een duurzaam business model en/of mogelijkheden van (aanvullende) financiering via fondsen. Een op abonnementen gebaseerd business plan is een van de mogelijkheden, waarbij partners een pakket afnemen en betalen voor installatie, onderhoud en contentbeheer. voor andere partners.

Een belangrijke succesfactor voor BEYOND ART is dat deelnemende instellingen zich blijvend inzetten voor het bieden van hoogwaardige content. Naast kwaliteit van de content naar inhoud en vorm (HD) moet er ook geregeld nieuwe content geproduceerd worden. Partners delen hierin een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en moeten hiervoor capaciteit vrij maken. IMPAKT heeft expertise en formats ontwikkeld om eventueel ondersteuning te bieden bij het produceren van hoogwaardig AV materialen.

Lessen voor DEN

Bij de ontwikkeling van innovatieve digitale oplossingen zullen in de regel subsidies nodig zijn. Dit is een traject waar DEN nog meer ervaring mee kan opdoen door te makelen in PPS-constructies (Publiek Private Samenwerking) en contacten te leggen met innovatiefondsen, stimuleringsregelingen rond creatieve industrie. Maar ook om digitalisering bij reguliere cultuurfondsen te agenderen als een onderwerp/project waarop instellingen aan kunnen vragen.

De aanpak van Design thinking door IMPAKT met een goed vooronderzoek, heeft er toe bijgedragen dat er in korte tijd een volwaardig prototype met een aantal aansprekende functionaliteiten werd opgeleverd. De methodologie van Design Thinking bewijst zich daarmee als een relevant kennisdossier dat DEN verder kan agenderen en ontwikkelen.

De potentie van het platform werd niet altijd direct ingezien bij een aantal van belangstellende instellingen. Dit kan de stap tot daadwerkelijke deelname als partner vertragen. Bij presentaties over het BEYOND ART platform moest rekening gehouden worden met het vaak lage kennis en ervaringsniveau in de sector rond digitale toepassingen. Voordat je met elkaar over functionaliteiten en de implementatie kan praten moest vaak eerst de werking van apps en platforms duidelijk gemaakt worden.

IMPAKT ziet mogelijkheden tot dienstverlening voor partners in de vorm van bijvoorbeeld inhoudelijke consultancy, onderzoek rond het ontwikkelen van content, of het daadwerkelijk produceren van hoogwaardige audiovisuele content. Dit is een voor IMPAKT interessante ontwikkeling, die niet direct binnen de Pilotprojecten werd voorzien en waarover DEN ook nog geen standpunt heeft ingenomen. DEN zette er op in dat de opbrengsten als open data en open source beschikbaar komen. IMPAKT is eigenaar van alle sources van het BEYOND ART platform. De app is beschikbaar in de Apple en Google Play Store. Vooralsnog lijkt deze open source insteek nog geen beletsel bij de verdere uitwerking van het business model en de doorontwikkeling.

Performance Technology Lab

Het Performance Technology Lab (PTL) biedt theatermakers de mogelijkheid om te experimenteren met nieuwe technologieën en het maken van verhalen en performances. Partners in het project zijn Feikes Huis, Likeminds, Cinedans en Beamlab. CultuurOntwerp is bovendien betrokken geweest om het proces van design thinking te begeleiden. Het project heeft een fysieke component in de vorm van labs die op locatie worden georganiseerd en een digitale component in de vorm van een website waarop verhalen en ervaringen worden gedeeld.

Realisatie activiteiten 2019

In 2019 zijn de volgende zaken gerealiseerd:

- Lab 1: 3 t/m 10 juli - Over het IJ festival, Amsterdam – met 8 makers
- Lab 2: 19 t/m 22 november - De Toneelmakerij, Amsterdam – met 5 makers
- Eerste en tweede versie van het online platform, Performance Technology Lab waarop kennis en ervaringen gedeeld worden.

Evaluatie

In het juryrapport worden een aantal aandachtspunten genoemd. Deze worden hieronder geadresseerd:

1. Om bruikbare kennis te ontwikkelen en het idee schaalbaar te maken is de realisatie van ten minste twee labs noodzakelijk. → Gerealiseerd
2. De uitdaging zit onder meer in het laten ontstaan van een succesvol kennisplatform en het doordenken van de resultaten van de inzet van digitale technieken verder dan alleen het artistieke concept. Een productiehuis helpt de maker immers ook met publieksbereik, educatie, verkoop en dergelijke zaken. → Deels gerealiseerd
3. Er is focus nodig om een waardevol prototype te ontwikkelen dat daadwerkelijk de potentie van het idee laat zien. De aanpak van 'design thinking' dat DEN voorstaat om bij deze ontwikkeling te betrekken, kan helpen om de focus te verkrijgen en voortgang te testen bij de doelgroepen. → Gerealiseerd
4. Ook de combinatie van de partijen binnen dit initiatief biedt ruimte voor kennisontwikkeling. Dit is interessant voor de brede sector: de samenwerking tussen productiehuis, hogeschool en techleverancier zijn een interessante combinatie om ook te kijken naar het 'co-creatie model voor de toekomst'. → Deels gerealiseerd

Sommige bovenstaande punten zijn volledig gerealiseerd, van andere aandachtspunten is het niet gelukt om deze volledig te realiseren. Tijdens het project zijn 2 labs georganiseerd (punt 1), waarbij makers verschillende vormen van technologie hebben kunnen testen. Met behulp van Cultuurontwerp en de design thinking aanpak is daarbij kritisch gereflecteerd op de vorm van het lab (punt 3). Daar is uitgekomen dat er niet één aanpak voor het lab is, maar dat het concept van het lab uit verschillende componenten (werkvormen) bestaat die steeds op verschillende manieren ingezet kan worden. De focus lag daarbij in het begin vooral op de fysieke component, pas later is de ontwikkeling van de digitale kant gestart. Daarnaast hebben de partners verschillende gesprekken gevoerd op de HKU en de AHK om aansluiting met het curriculum te zoeken (punt 4).

Er is van beide kanten veel interesse en in 2020 zullen studenten aan de slag gaan binnen het Performance Technology Lab. Wel is er meer tijd nodig om het lab een vast onderdeel te laten worden van het curriculum en om hier een co-creatiemodel uit te ontwikkelen. Het lastigste om te realiseren in het project, bleek het kennisplatform te zijn. De focus van de makers ligt toch vaak op het artistieke resultaat. Daar liepen de partners in het project ook tegenaan: bij zowel makers als financierders als beleidsmakers ligt de nadruk vaak op het eindresultaat en veel minder op het proces.

Hoe dit proces vervolgens gedocumenteerd moet worden is een nog veel lastiger vraagstuk. Rond het eerste lab is een website gemaakt waarop de resultaten van het lab zijn gedeeld waarbij de maker centraal stond. Versie 2 is gelanceerd in aanloop naar het tweede lab waarbij de technologie en het verhaal juist het uitgangspunt waren. Deze versie is in november 2019 gelanceerd en nog niet voldoende getest in 2019.

Bredere toepassing voor de sector

Het Performance Technology Lab is opgezet als een open lab, waarbij makers zich zelf aan kunnen melden met een vraag of voor deelname. Daarnaast zoekt het lab de samenwerking met externe partijen, zoals de Toneelmakerij en Festival over het IJ. In 2020 gaat het PTL verder met de organisatie van nieuwe labs en een doorontwikkeling van het platform. Daarbij wordt ook gezocht naar samenwerking met andere partners en mogelijkheden om te experimenteren met nieuwe vormen van het lab.

Lessen voor DEN

De belangrijkste les voor DEN is dat het lastig is om de rol van financier en inhoudelijk adviseur te combineren. Je kunt als financier eigenlijk niet als gelijkwaardige inhoudelijke partner fungeren. Daarnaast was het proces van design thinking voor de meeste partners nieuw, ook voor DEN. Deze manier van werken heeft wel opgeleverd dat er bewuster is nagedacht en geëxperimenteerd met de vorm van het lab. De labs waren erg succesvol en makers hebben er met veel plezier gewerkt. Het blijkt alleen lastig om niet alleen na te denken over het artistieke product, maar ook over andere manieren om digitaal in te zetten voor bijv publieksbereik of de bedrijfsvoering.

Dat was voor de looptijd van 1 jaar te ambitieus. Ook het ontwikkelen van een concept voor het vasthouden en delen van de kennis tijdens de labs heeft meer tijd nodig, omdat het echt vraagt om een cultuuromslag. DEN zou daar in de toekomst bij kunnen helpen, door hier handvatten of modellen voor te ontwikkelen. Het embedded archiving zou hier bijvoorbeeld prima bij passen.

TIK-TIK

Binnen de kaders van de pilotprojecten onderzochten en ontwikkelden het Van Abbemuseum en de blinde ontwerper Simon Dogger samen de mogelijkheden die digitale methoden en technieken kunnen bieden voor een multizintuiglijke ervaringen. De app TIK-TIK is het antwoord op de vraag op welke manier er aan blinde en slechtziende museumbezoekers kwalitatief hoogwaardige en zelfstandige toegang kan worden gegeven. TIK-TIK is een indoor navigation app die van je telefoon een wichelroede maakt, niet enkel om de weg te vinden, maar ook om toegang te geven tot de diepere betekenis van een kunstwerk. De digitale app is daartoe gekoppeld aan multizintuiglijke interventies van kunstwerken in het Van Abbemuseum. In 2019 is de TIK-TIK app ontwikkeld door softwaredeveloper Vention, met behulp de ARKit en CoreHaptics. Het framework dat binnen deze app is opgezet kan door andere gebruikers naar gelang de eigen wensen worden ingericht.

De eerste versie van de app is opgezet voor een goede werking binnen presentatie-instellingen, maar bij verdere doorontwikkeling wordt ook de werking binnen openbare ruimte onderzocht. Zodat personen met een functionele beperking zich ook in bijvoorbeeld een treinstation of een stadhuis zelfstandig kunnen bewegen. Tijdens het project is veel samengewerkt met mensen met een functionele beperking, op die manier is veel kennis opgedaan over de behoefte van bezoekers met een visuele, auditieve en fysieke beperking. Op deze manier dragen de resultaten van het project bij aan het onderzoek naar een actieve en inclusieve relatie met een potentiële bezoeker.

DEN zal ook in de volgende onderzoeksfase van TIK-TIK partner blijven. In deze fase wordt het multizintuiglijke aspect praktisch doorontwikkeld naar beeldherkenningstechnieken binnen de app. De technische kennis, maar ook de methodieken om deze toe te passen zijn waardevol voor DEN, omdat deze bij zullen dragen aan de doorontwikkeling van kennis en kunde op het gebied van digitale toegankelijkheid binnen de cultuursector.

DEN Academie

Medio 2019 is DEN in samenwerking met Injoin en het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) gestart met de ontwikkeling van de DEN Academie. De DEN Academie is de plek voor deskundigheidsbevordering waar strategie en operationele kennis over de kansen en mogelijkheden van de digitale transformatie in de cultuursector in samenhang worden aangeboden. Eind oktober is de inschrijving geopend voor de eerste leergang: het Managementprogramma Digitale Strategie & Innovatie voor directeuren en senior managers. Binnen zes weken was de cursus volgeboekt. Medio 2020 zal er een tweede editie hiervan uitgezet worden. Ook komt er een *incompany* programma voor Raden van Toezicht en besturen in de culturele sector en een eendaags programma over digitale strategie en netwerkvorming voor directeuren en verantwoordelijken in de erfgoedsector.

In 2021-2024 vormt de DEN Academie een integraal onderdeel van het DEN beleidsplan. Tijdens de trainingen opgedane kennis wordt gedeeld via de website.

Infrastructuur en toegankelijkheid

Digitale infrastructuur kunsten

DEN heeft, om de juiste koers te bepalen, opnieuw afstemming gezocht met het veld over digitalisering en archivering in de podiumkunsten. Mogelijkheden en aanknopingspunten zijn verkend in diverse bemiddelingsgesprekken, maar ook in de rondetafelgesprekken met een brede vertegenwoordiging uit de podiumkunsten en het erfgoed. Samenwerking rond een digitale infrastructuur stond daarbij hoog op de agenda. DEN is dan ook toegetreden tot de DERA architectuurraad bij NDE, om ideeën die op dit gebied bestaan te borgen.

Er is een overleg gestart met Allard Pierson, Theatermaker, Stichting Dynamisch Archief en Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten (DIP) om samen te werken. Binnen de Digitale Erfgoed Referentie Architectuur (DERA) is een voorstel voor cases gedaan, waaronder een voor samenwerking en data-uitwisseling in de keten. DEN is een archivarissen-netwerk in de danssector gestart om kennis te delen en samen te werken. Vraagstukken met betrekking tot archivering, uniformering en metadatering in operaproducties en danswerken worden in dit overleg behandeld.

Hiermee wordt een basis gelegd voor de vorm waarin AV-registraties en beeldmaterialen geschikt zijn voor een digitale infrastructuur. DEN heeft met DIP en met Beeld en Geluid afgestemd om samenwerking in de keten te bewerkstelligen. Opedane inzichten hebben vorm gekregen in een concreet projectvoorstel, dat bij OCW is ingediend en gehonoreerd voor uitvoering in 2020. De werving voor een projectleider is in december afgerond. In 2020 wordt onder begeleiding van DEN met het project gestart.

Particuliere archieven

DEN heeft geïnventariseerd welke digitale platforms er bestaan voor het documenteren van portfolio's van makers. Voorbeelden hiervan zijn Stichting Dynamisch Archief, kunstbeheer platform Aventure en 1000foto's. KunstLoc Brabant en DEN verkennen samen de mogelijkheden om Brabant Cloud, een platform voor instellingscollecties, ook bruikbaar te maken voor particuliere kunstenaars en cultuurmakers.

Tijdens de Archiefdagen in Gouda (KVAN/BRAIN) heeft DEN in samenwerking met Kennisplatform Particuliere Archieven (KIA), Imagine IC en de Reinwardt Academie, het Netwerk voor Bedrijfsmatig Archiveren (NVBA) en Streekarchief Midden-Holland het middagprogramma georganiseerd. Daarin zijn vier workshops gegeven met Stadsarchief Amsterdam rond de vraag "hoe documenteren we de 21ste-eeuwse samenleving?"

Auteursrechten en andere juridische zaken

Ook in 2019 is auteursrechten een belangrijk thema voor DEN gebleven. Zo is DEN lid van de werkgroep Auteursrecht waarin diverse erfgoedinstellingen en brancheverenigingen zitting hebben. Binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) is in een kleinere afvaardiging van de werkgroep gestart met het project Beslismodel Auteursrechten. DEN is betrokken als inhoudelijk projectleider. Het beslismodel moet het gemakkelijker maken voor instellingen om de rechtenstatus van hun collecties in kaart te brengen. De eerste resultaten zullen worden opgeleverd in 2020.

Een ander juridisch onderwerp dat DEN heeft opgepakt is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Overige zaken op het juridische vlak in 2019:

- Actieve lobby voor een eerlijker auteursrecht voor makers en afnemers, bijvoorbeeld door het insturen van een reactie op de Internetconsultatie voor de Europese digital single market (DSM) richtlijnen), die aanvullend zijn op het huidige auteursrecht.
- Voorlichting en kennisoverdracht over AVG, het auteursrecht, licenties en Creative Commons in de vorm van workshops, studiemiddagen en publicaties.
- Samenwerking met het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (Platform ACCT) over nieuwe verdienmodellen en alternatieve licenties zoals Creative Commons.

Kennisplatformen

In 2019 heeft DEN samengewerkt met andere kennisplatforms en -netwerken. Zo is DEN lid van de stuurgroep Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA) en onderdeel van de domeinraad van de netwerkorganisatie audiovisuele collectiehouders (AVA_net). Daarnaast werkt DEN samen met het Belgische expertisecentrum Digitaal Erfgoed (PACKED) en wordt een aantal artikelen van DEN overgenomen op de website van PACKED.

DEN is lid van de Impact Steering Group (ISG) van Europeana. De ISG neemt het voortouw in de ontwikkeling van impact-denken voor de digitale erfgoedsector en een brede toepassing van impact methodologieën.

Binnen het NDE start in 2020 een project 'Kennisdelen in een netwerk' rondom het verbinden van de verschillende kennisplatformen in de sector door een set van afspraken. DEN is aangewezen als projectleider. In 2019 zijn de voorbereidingen voor dit project gestart. Daarnaast zijn eind 2019 afspraken gemaakt met KIA om in 2020 te starten met een pilot voor een betere samenwerking rondom nog vast te stellen thema's.

Modellen

Verdienmodellen

DEN is in samenwerking met Cultuur+Ondernemen en New Nodes gestart met het project Digitaal DNA voor cultuur en erfgoed. Doel van dit project is om organisaties in de cultuursector te helpen meer gebruik te maken van digitale innovatie. Door de instellingen zich beter bewust te maken van de kansen en mogelijkheden van digitale innovatie bij het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen en door ze in beweging te krijgen om hier daadwerkelijk initiatieven op te ontplooien. De aanpak van het project is iteratief en gebaseerd op co-creatie.

Het project bestaat uit vier sprints en streeft ernaar om in 2020 concrete tools op te leveren.

DEN Focusmodel digitale strategie

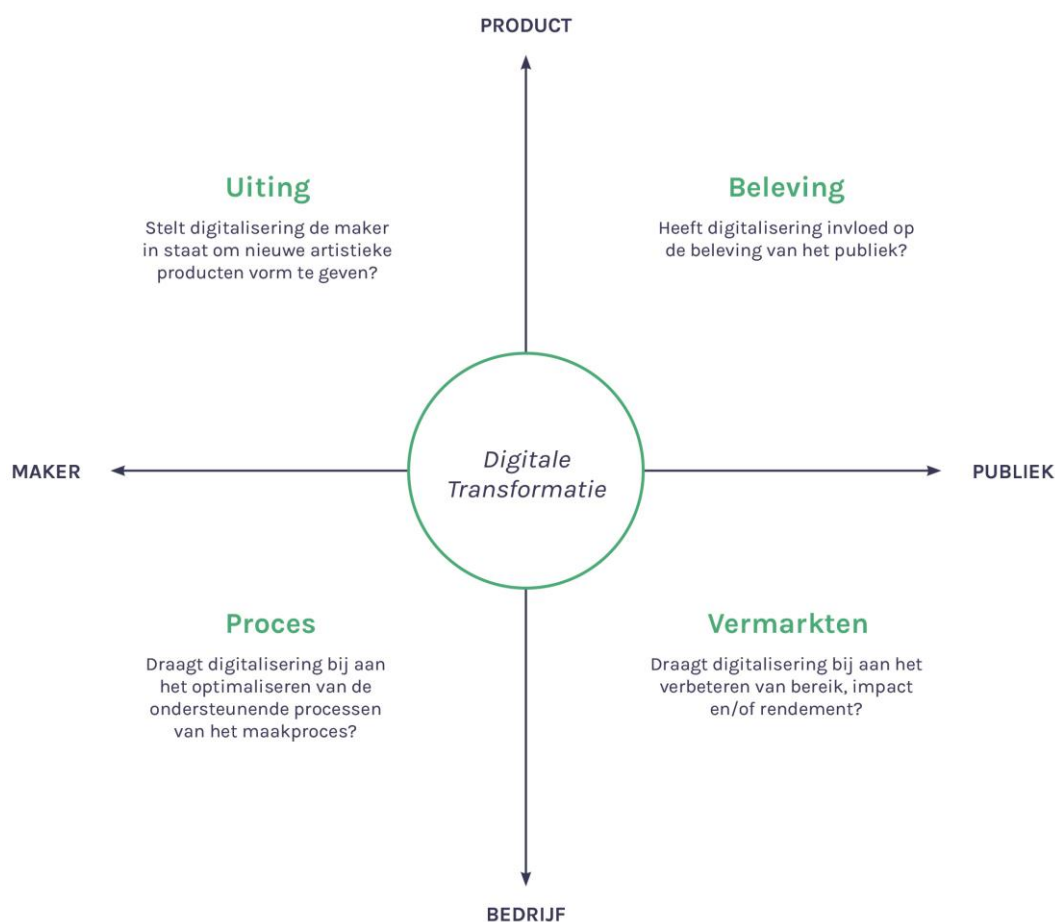
DEN is gestart met de ontwikkelen van een focusmodel dat bij adviesgesprekken gebruikt wordt om de focus van digitale projecten binnen een culturele instelling te duiden. Op de horizontale as in het model is ruimte om aan te geven of een digitaal initiatief zich vooral focust op de maker /

ontwikkelaar of op het publiek. Op de verticale as wordt aangegeven of een digitaal initiatief zich vooral focust op het product of op de bedrijfsvoering.

Vervolgens geeft het model aanleiding om, door het stellen van een aantal aanvullende vragen, te laten zien hoe projecten met een digitale component ook impact kunnen hebben op andere doelstellingen van de instelling. Met dit denkfame wordt de waarde van een geïntegreerde beleidsmatige aanpak van digitalisering voor de instellingen inzichtelijk gemaakt.

In 2020 ontwikkelt DEN dit model verder door en wordt onderzocht hoe er een eenvoudig maturiteitsmodel aan te koppelen is.

DEN Focusmodel

Toetsingsmodel

DEN heeft zitting in het projectteam van Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) dat werkt aan de doorontwikkeling van het in 2016 door DEN ontwikkelde toetsingsinstrument. Het Toetsingsmodel informatiehuishouding erfgoedinstellingen geeft een indicatie over de stand van zaken rond digitalisering. Het model is een online testinstrument dat zich vooral richt op het beheer, behoud, (her)gebruik en presentatie van de digitale erfgoedcollecties. DEN heeft in het projectteam onder andere de vraag geagendeerd of zo'n model, of het maturiteitsmodel van PACKED, ook is te verbreiden naar andere doelgroepen.

Impactdenken

Er is verdere ervaring opgedaan met het werken met het *Europeana Impact Playbook* door deel te nemen aan verschillende workshops verzorgd door Europeana en Sinzer. Ook heeft het hele DEN-team onder leiding van Sinzer een Impact workshop gevolgd. Op de website is een thema geopend over impact. De directeur van DEN is lid van de Europeana Impact Steering Group en impact denken is een thema binnen het driedaagse managementprogramma Digitale Strategie & innovatie.

DSI4 Statistische gegevens over digitaal cultureel erfgoed

In het kader van DSI4 is een aantal stappen gezet om een breder gebruik van de beschikbare onderzoeksdata die via de Core-Surveys beschikbaar zijn, te stimuleren. In de Expert Group on Digital Cultural Heritage and Europeana (DCHE) is de ENUMERATE survey met de lidstaten en met medewerkers van de EU besproken. Daarbij werd het belang van deze beleidsinformatie voor de toekomst bevestigd. Voor een breder gebruik van en meer respons op de survey zijn acht EU-landencoördinatoren geïnterviewd en is er overleg opgestart met andere kennisinstellingen, waaronder de Boekmanstichting en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). DEN is benaderd door een aantal internationaal opererende (kennis)instellingen om mee te denken over de opzet van onderzoeken rond digitaal cultureel erfgoed. Zo is relevante informatie verzameld.

Met het oog op het ontwikkelen van een volgende editie van de survey in 2021 wordt de ENUMERATE-systematiek goed gedocumenteerd. Er is een aantal dashboards voorbereid voor beleidsmakers en deelnemende instellingen. Zo kunnen ze meer inzicht te krijgen in ontwikkelingen en wordt de betrokkenheid en deelname in de diverse landen gestimuleerd.

Financiering van projecten op gebied van digitale innovatie

Veel culturele organisaties hebben als essentieel onderdeel van de werkzaamheden het vinden van tijd en middelen om een project tot stand te brengen. De Subsidiewijzer van DEN biedt een overzicht van fondsen en subsidies waar culturele organisaties terecht kunnen voor digitale projecten. Het overzicht wordt jaarlijks zoveel mogelijk in overleg met subsidienten bijgewerkt en uitgebreid.

Daarnaast werd in 2019 een verkenning gestart naar de mogelijkheden van een samenwerking tussen de makers van verschillende thematische subsidieoverzichten en waar deze elkaar in de toekomst kunnen versterken. In dat kader is een samenwerkingsverband gestart met initiatiefnemers uit de archievensector, met als doel innovatie binnen deze sector te stimuleren. Dit samenwerkingsverband loopt grotendeels via het platform van KIA. Samenwerking wordt ook gezocht met bovensectoraal ondersteunende instellingen als DutchCulture en Cultuur+Ondernemen, die beide ook subsidie overzichten publiceren.

Ook had DEN een adviserende en ondersteunende rol bij de totstandkoming en verspreiding van de Stimuleringsregelingen Zichtbaarheid Digitaal Erfgoed, die worden uitgevoerd het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, het Mondriaan Fonds en Fonds voor Cultuurparticipatie.

Innovatieve thema's

Big data & digital humanities

Culturele en erfgoedinstellingen beheren een steeds maar groeiende hoeveelheid data. Bijvoorbeeld collecties foto's in hoge resoluties, complete manuscripten die *full text* beschikbaar zijn, digitale films die frame voor frame zijn te doorzoeken, maar ook data die daaraan gekoppeld zijn, bijvoorbeeld van en over gebruikers en bezoekers. Dat vormt *big data*. Kunstmatige Intelligentie kan helpen om op

nieuwe manieren big data-bronnen te ontsluiten. DEN heeft in 2019 met diverse kennispartners gesproken over nieuwe toepassingen van kunstmatige intelligentie en *machine learning*.

De digital humanities vormen een omgeving waar onderzoekers en gebruikers bijdragen aan nieuwe technieken om *big data* te doorzoeken, te ontsluiten en te visualiseren. DEN verkent onder andere met CREATE van Universiteit Amsterdam (UvA) nieuwe mogelijkheden om onderzoeksdata beschikbaar te stellen voor publieksdoeleinden. DEN is partner in het Amsterdam Time Machine project, een big data-constructie om erfgoedcollecties te verbinden. Hoe dit kan werken voor bijvoorbeeld collecties digitaal erfgoed over de podiumkunsten is gepresenteerd in de Lightning Talk van DEN op de Sharing is Caring x Amsterdam conferentie over FAIR data.

De Capaciteitsgroep Conservering en Restauratie van UvA heeft DEN gevraagd expertise in te brengen rond het duurzame beheer en de ontsluiting van interviews met conservatoren. Hiervoor werd eerder door NWO KIEM een subsidie toegekend voor een verkenning rond archivering van oral history materialen bij DANS in het project DIAL. Op initiatief van DEN vond er een eerste expertmeeting plaats met deelname van RCE, Kröller-Müller Museum, Het Rijksmuseum en DANS. DEN heeft onder andere CLARIAH betrokken bij dit initiatief.

Ecologische duurzaamheid

Digitalisering gaat gepaard met steeds meer en omvangrijker digitale collecties, gehost op servers die veel energie verbruiken. Digitalisering vergroot de ecologische voetafdruk. In de culturele sector groeit langzaam het besef dat de problematiek rond duurzaamheid onlosmakelijk verbonden is met digitale dienstverlening en dat je daarin keuzes kunt maken. Tegelijk is er nog te weinig kennis op dit terrein. In 2019 heeft DEN een start gemaakt met het verzamelen van die kennis, onder andere door publicatie van een artikel over ICT en duurzaamheid. Intern is DEN ook bezig met het vergroenen van de bedrijfsvoering. Zo is bijvoorbeeld de catering tijdens evenementen volledig vegetarisch, volgen we het beleid van de Koninklijke Bibliotheek op het gebied van afvalscheiding en is reizen met het OV en de fiets in principe de standaard.

Educatie

In 2019 heeft DEN haar rol verkend in het ontwikkelen en delen en van kennis rondom digitaal erfgoed-, kunst- en cultuureducatie, in samenwerking met partners als Kennisnet en Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). DEN is lid van de adviesraad van het project Erfgoed en Onderwijs, een samenwerkingsverband van het Netwerk Digitaal Erfgoed en Kennisnet, waarbij wordt gezocht naar mogelijkheden om digitaal erfgoed in het onderwijs in te zetten. DEN zal een belangrijke rol krijgen in de kennisborging en -verspreiding van de opbrengsten uit dit project.

Samen met LKCA heeft DEN in 2019 in een aantal workshops en expertmeetings (bijvoorbeeld op het DEN-event) onderzocht welke factoren bepalend zijn voor het succes van digitale erfgoedtools voor educatie.

In 2020 wordt actief ingezet op het delen van inspirerende voorbeelden en het zoeken naar manieren om succesvolle open source educatietoepassingen van erfgoed en kunsten te ondersteunen.

Inclusiviteit en participatie

DEN is op zoek gegaan naar de kansen die digitalisering cultuurorganisaties biedt om het gebruik van cultuur te vergroten. Naast de verschillende digitale toepassingen die een schakel vormen tussen de cultuuruiting en het publiek (denk daarbij aan VR-technieken of musea bezoeken via robots), focust

DEN zich vanaf 2019 ook op de digitale toegankelijkheid van websites en digitale producten. Hiervoor zocht DEN buiten de grenzen van de sector naar ervaringsdeskundigen op het gebied van digitale toegankelijkheid. DEN is in gesprek met PGOsupport en Inclusive. Deze partijen ondersteunen DEN met hun kennis van gebruikers en bezoekers met een functionele beperking. In het najaar van 2019 is DEN gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden voor culturele organisaties op het gebied van digitale toegankelijkheid. De eigen website van DEN dient hiervoor als praktijkvoorbeeld en wordt gedurende dit traject getest en aangepast.

Voor de eigen bedrijfsvoering volgt DEN de code Diversiteit en Inclusie.

Effect van digitalisering op de kunsten

Er is een aantal verkennende gesprekken gevoerd met theatermakers en Waag technology & society, over het gebruik van digitale technieken als onderdeel van de kunstwerken zelf. Ook was dit onderwerp een expliciet onderdeel van de verschillende Performance Technology Labs die in het kader van de Pilotprojecten for ideas zijn uitgevoerd. De opbrengsten van deze verschillende activiteiten hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van het DEN focusmodel.

Kunstmatige intelligentie

Kunstmatige intelligentie (KI, ook wel AI) is een belangrijk thema voor DEN. In 2019 lag de focus vooral op het in kaart brengen van de initiatieven in de sector, bijvoorbeeld op het gebied van automatische metadatering en de doorzoekbaarheid van grote datasets. Zo zijn er gesprekken gevoerd met Beeld en Geluid, de Koninklijke Bibliotheek en Common Lab Research Infrastructure for the Arts and Humanities (CLARIAH) over de inzet van kunstmatige intelligentie bij het ontsluiten van digitaal erfgoed. Ook heeft DEN zich ingezet voor het vergroten van de kennis over de mogelijkheden van KI, bijvoorbeeld tijdens gesprekken met instellingen, door relevante artikelen te verzamelen, door evenementen uit te lichten en de Nationale AI-cursus onder de aandacht te brengen. Ook op het DEN-event was kunstmatige intelligentie en de mogelijkheden en onmogelijkheden daarvan een belangrijk thema. Tijdens de Week van het Digitaal Erfgoed heeft DEN een Open Koffie in Enschede georganiseerd over kunstmatige intelligentie.

Smart technologie

DEN heeft een inventarisatie gemaakt van hoofdspelers in de ontwikkeling van Smart technieken.

Voor het congres van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals(KNVI) dat in het teken stond van *Smart users* heeft DEN samen met DOCFactory een workshop verzorgd. Hierbij is met een groep informatieprofessionals van gedachten gewisseld aan de hand van de concrete praktijk van culturele events zoals bij Studio i en het Impakt Festival en de pilotprojecten for ideas-projecten TIK-TIK en Beyond Platform.

X-realities

In X-Reality komen virtual reality (VR), mixed reality (MR) en augmented reality (AR) samen. Hiermee worden digitale objecten naar de fysieke wereld gebracht en fysieke objecten naar de digitale wereld.

De technische ontwikkelingen op het vlak van X-realities gaan razendsnel. In 2019 heeft DEN daarom een inventarisatie gedaan van sleutelfiguren en –organisaties die meedoen met de laatste ontwikkelingen. Waag technology & society heeft bijvoorbeeld een artikel verzorgd voor de website van DEN over de meerwaarde van Mixed Reality-technieken voor de erfgoedsector. Daarnaast was DEN in het kader van de Pilotprojecten for ideas betrokken bij het Performance Technology Lab, een werkplaats voor podiumkunstenaren om te experimenteren met o.a. virtual- en augmented reality technieken.

Data verzamelen

Kennisdelen

De eigen kennisontwikkeling met betrekking tot digitalisering en innovatie is cruciaal voor het werk van DEN. Om de kennis binnen DEN goed op peil te houden, is aan een strategie gewerkt voor het verzamelen, categoriseren, in een context plaatsen en intern verspreiden van relevante bronnen. De updates van de lijst van verzamelde bronnen zijn geschikt gemaakt voor het bepalen van mogelijke vervolgacties, bijvoorbeeld in de vorm van content op de website of het organiseren van een activiteit.

Onderzoek Verzamelen publieksdata en samenwerkingsverbanden in de cultuursector

DEN heeft einde van het jaar een verkenning uitgevoerd naar de huidige wijze van verzamelen van verschillende soorten publieksdata en de organisaties die zich hiermee bezighouden. Ook heeft DEN bestaande samenwerkingsverbanden en ambities op dit terrein geïnventariseerd en onderzocht wat de belangrijkste internationale initiatieven zijn op het gebied van publieksdata.

DEN beoogt hiermee een bijdrage te leveren aan het onderzoek dat de minister in de uitgangspuntenbrief 2021-2024 heeft aangekondigd. DEN heeft voor deze verkenning een subsidie ontvangen van OCW. Het rapport vormt een eerste inventarisatie. De inhoudelijke uitkomsten van dit onderzoek zullen medio 2020 gepresenteerd worden door OCW.

Onderwijsgebonden activiteiten

In 2019 heeft DEN diverse educatieve activiteiten ondernomen:

- Docent bij de GO-cursus Digitaal Erfgoed in de Praktijk. DEN heeft een docent geleverd voor de module Gebruikersproposities en Auteursrechten.
- Workshop 'Kunst en archivering' voor studenten van de *minor Data Design* aan de Willem de Kooning Academie, als onderdeel van een onderzoeksproject bij het Nationaal Archief.
- DEN heeft wederom meewerkt aan de Taalunie-stages, en stagiaires uit respectievelijk Indonesië en Hongarije mogen ontvangen.
- DEN heeft bijgedragen aan het curriculum van de Reinwardt Academie door deel te nemen aan de Raad van Advies.
- DEN heeft een gastcollege gegeven bij de *BA thesis class* op de Erasmus Universiteit.
- DEN heeft bijgedragen aan het curriculum van de master 'Archival studies' aan de Universiteit van Amsterdam en denkt mee over de actuele thema's in de archiefsector.
- DEN heeft gesprekken gevoerd met meerdere educatieve initiatieven over verdere samenwerking.
- DEN was onderdeel van de jury bij de Museumeducatieprijs.

Jaarrekening 2019

Alle bedragen in de jaarrekening worden vermeld in hele euro's. Het boekjaar 2019 is afgesloten met een **negatief resultaat** van € 90.583 Het negatieve exploitatiesaldo wordt geheel onttrokken aan de algemene reserve. De resultaatbestemming is reeds verwerkt in de cijfers van de exploitatierekening.

Balans per 31 december 2019

(Na resultaatbestemming)

ACTIVA	31-dec-19	31-dec-18
1. Vaste activa		
1.1 Materiële vaste activa	6.932	11.960
TOTAAL VASTE ACTIVA	6.932	11.960
2. Vlottende activa		
2.1 Vorderingen	34.404	6.991
2.2 Liquide middelen	690.622	934.126
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	725.026	941.117
TOTALE ACTIVA	731.958	953.077
PASSIVA		
3. Eigen vermogen		
3.1 Algemene reserve	540.858	451.427
3.2 Bestemmingsfonds OCW 2017-2020		180.014
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	540.858	631.441
4. Voorzieningen		
4.1 Toekomstscenario DEN		30.921
4.2 Jubilea	2.318	2.118
TOTAAL VOORZIENINGEN	2.318	33.039
5. Schulden		
5.1 Kortlopende schulden	188.782	288.597
TOTAAL SCHULDEN	188.782	288.597
TOTAAL PASSIVA	731.958	953,077

Exploitatierkening 2019

BATEN	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
6. Opbrengsten			
6.1 Indirecte opbrengsten	67.304	20.000	83.864
TOTAAL INDIRECTE OPBRENGSTEN	67.304	20.000	83.864
7. Subsidies en bijdragen			
7.1 Structurele subsidie OCW	630.162	613.000	613.595
7.2 Incidentiele publieke subsidies	205.016	182.000	23.540
TOTAAL SUBSIDIES EN BIJDAGEN	835.178	795.000	637.135
SOM DER BATEN	902.482	815.000	720.999
LASTEN			
8. Beheerslasten			
8.1 Beheerslasten materieel	59.071	83.000	83.654
8.2 Beheerslasten personeel	137.093	135.000	125.356
TOTAAL BEHEERSLASTEN	196.164	218.000	209.010
9. Activiteitenlasten			
9.1 Activiteitenlasten materieel	349.086	310.000	62.347
9.2 Activiteitenlasten personeel	447.825	446.000	453.904
TOTAAL ACTIVITEITENLASTEN	796.911	756.000	516.251
SOM DER LASTEN	993.075	974.000	725.261
Saldo uit gewone Bedrijfsuitoefening	-90.593	-159.000	-4.262
10. Rentebaten en -lasten			
10.1 Saldo rentebaten/-lasten	10,00		23
EXPLOITATIERESULTAAT	-90.583	-159.000	-4.239
Toelichting resultaatbestemming			
3.1 Toevoeging/onttrekking algemene reserve	-90.583	-29.000	28.623
3.2 Toevoeging/onttrekking bestemmingsfonds 2017-2020		-130.000	163.521
3.3 Onttrekking bestemmingsfonds restant 2013-2016			-196.383
TOTAAL RESULTAATBESTEMMING	-90.583	-159.000	-4.239
Specificatie personeelslasten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018

		fte		fte		fte
Vast contract	571.509	6,80	561.000	6,80	441.663	5,82
Tijdelijk contract	13.409	0,20	15.000	0,20	137.597	2,03
TOTAAL PERSONEELSLASTEN	584.918	7,00	576.000	7,00	579.260	7,85

Kasstroomoverzicht

1. Kasstroom uit operationele activiteiten	2019	2018
Exploitatiesaldo	-90.583	-4.239
<i>Aanpassen voor:</i>		
Afschrijvingen materiele vaste activa	5.028	6.051
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	-85.555	1.812
Mutatie voorzieningen	-30.721	-4.816
Mutatie vorderingen	-27.413	39.639
Mutatie kortlopende schulden	-99.815	78.331
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	-243.504	114.966
 2. kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiele vaste activa	0,00	-2.222
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	0,00	-2.222
 Mutatie liquide middelen (1+2)	-243.504	112.744
 Liquide middelen einde boekjaar	690.622	934.126
Liquide middelen begin boekjaar	934.126	821.382
	-243.504	112.744

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemene gegevens

Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), Den Haag.

Algemeen

Bij het opstellen van de jaarrekening is aangesloten bij de Richtlijn RJ 640 (organisaties zonder winstoogmerk), Het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9, alsmede het 'Handboek instellingen verantwoording cultuursubsidies', subsidieperiode 2017-2020.

Algemene waarderingsgrondslag

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva, evenals voor de bepaling van het resultaat, is de verkrijgingsprijs. Voor zover niets anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

Materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, verminderd met lineair berekende afschrijvingen. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven. Het afschrijvingspercentage varieert bij apparatuur en bij overige materiële vaste activa van 20% tot 33 1/3%.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking.

Vermogen/bestemmingsfonds OCW

In navolging van de brief met kenmerk 7891597, met datum 1 november 2019, heeft DEN conform de nieuwe BIS-regeling het bestemmingsfonds OCW laten vervallen. De middelen (€ 180.014,28) die al gedoteerd waren aan het bestemmingsfonds gedurende de huidige BIS-periode zijn toegevoegd aan de algemene reserve en worden ingezet voor de kernactiviteiten van DEN. Het jaarlijkse resultaat wordt met directe ingang jaarlijks toegevoegd/onttrokken aan de algemene reserve.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en risico's die samenhangen met de activiteiten van de stichting en waarvan de omvang niet exact is vast te stellen en waar een juridische verplichting aan ten grondslag ligt.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal een jaar.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Het exploitatieresultaat wordt bepaald als het verschil tussen ontvangen subsidies, overige opbrengsten en overige bijdragen en alle aan het boekjaar toe te rekenen kosten. De baten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht, respectievelijk het jaar waarop de baten betrekking hebben. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

Afschrijvingen materiële vaste activa

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende activa. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Pensioenregeling

Bij Stichting DEN is sprake van een bij pensioenfonds ABP ondergebrachte toegezegde pensioenregeling. Verwerking in de jaarrekening van stichting DEN vindt plaats als toegezegde bijdrageregeling, omdat Stichting DEN geen verplichting heeft om aanvullende bijdragen te voldoen, anders dan hogere toekomstige premies indien sprake is van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds.

Toelichting op de balans per 31 december 2019 na resultaatbestemming

ACTIVA	31-dec-19	31-dec-18
1. Vaste activa		
1.1 Materiële vaste activa		
1.1.1 Boekwaarde bij begin jaar	11.960	15.789
1.1.2 Aangeschafte inventaris		2.222
1.1.3 Afschrijvingen inventaris	-5.028	-6.051
TOTAAL VASTE ACTIVA	6.932	11.960

2. Vlottende activa

2.1 Vorderingen

2.1.1 Debiteuren	25.002	1.417
2.1.2 Vooruitbetaalde bedragen	3.992	4.208
2.1.3 Nog te ontvangen bedragen	5.410	1.366
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	34.404	6.991

2.1.1. Debiteuren

De saldi onder de debiteuren betreffen o.a. vorderingen voor geleverde diensten van medewerkers van Stichting DEN voor derden, deelname kosten voor activiteiten georganiseerd door DEN. De grootste post onder debiteuren betreft drie openstaande facturen aan het Stadsarchief Rotterdam voor de detachering van een medewerker van DEN ad € 23.418,81.

2.2 Liquide middelen	31-dec-19	31-dec-18
2.2.1 Rabobank (rekening courant)	27.568	27.744
2.2.2 Rabobank (spaarrekening)	472.680	472.670
2.2.3 ING Bank (rekening courant)	11.675	20.054
2.2.4 ING Bank (spaarrekening)	178.699	413.658
TOTAAL LIQUIDE MIDDELEN	690.622	934.126

3. Eigen vermogen

3.1 Algemene reserve

Algemene reserve begin boekjaar	631.441	422.804
Toevoeging exploitatiesaldo boekjaar	-90.583	28.623
3.2 Bestemmingsfonds restant subsidie OCW 2013-2016		196.383
Ottrekking		-196.383
3.3 Bestemmingsfonds OCW 2017-2020		16.493
Toevoeging bestemmingsfonds OCW 2017-2020		163.521
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	540.858	631.441

3.1 Algemene reserve

Bij een positief exploitatieresultaat vindt toevoeging plaats aan de Algemene reserve.
 Bij een negatief exploitatieresultaat vindt onttrekking plaats uit de Algemene reserve.

3.3 Bestemmingsfonds OCW 2017-2020

Deze is met ingang van (01-11-2019 conform brief met kenmerk 7891597) komen te vervallen. Het totale bedrag ultimo 2018 is toegevoegd aan de algemene reserve van DEN.

4. Voorzieningen	31-dec-19	31-dec-18
4.1 Voorziening toekomstscenario DEN		30.921
4.2 Voorziening jubilea	2.318	2.118
TOTAAL VOORZIENINGEN	2.318	33.039

4.1 Voorziening toekomstscenario DEN

In 2019 zijn de kosten voor een outplacementtraject en een daarbij horende ontslagvergoeding ten laste gegaan van de voorziening toekomstscenario DEN. Na deze onttrekking is de juridische grondslag voor de voorziening vervallen. Het resterende bedrag € 12.581 is vrijgevalen in de kosten (zie 8.1.8 overige beheerslasten).

4.2 Voorziening jubilea

Deze voorziening voorziet in jubileum uitkeringen gevormd op grond van wettelijke verplichting zoals die is vastgelegd in de van toepassing zijnde cao (cao-onderzoeksinstellingen 2018-2019). De omvang van de voorziening is gerelateerd aan het personeelsbestand einde boekjaar 2019.

5. Schulden	31-dec-19	31-dec-18
5.1 Kortlopende schulden		
5.1.1 Crediteuren	7.125	23.869
5.1.2 Nog te betalen bedragen	109.966	16.940
5.1.3 Vooruitontvangen bedragen	1.350	
5.1.4 Vooruitontvangen projectgelden	25.240	173.546
5.1.5 Reservering vakantiegeld en vakantiedagen	41.791	39.828
5.1.6 Belastingdienst	3.310	34.414
5.1.7 Pensioenfonds		
TOTAAL SCHULDEN	188.782	288.597

5.1.1 Crediteuren

Schulden aan leveranciers.

5.1.2

Dit zijn schulden aan leveranciers die verplicht zijn in 2019, waarvan de factuur nog niet ontvangen is bij het opmaken van de jaarrekening. De nog te betalen bedragen voor de pilotprojecten & voor verkenning publieksdata zijn hierin opgenomen.

5.1.3 Vooruit ontvangen bedragen

Deze post bestaat uit een factuur die betrekking heeft op een project in 2020.

5.1.4 Vooruit ontvangen projectgelden

Deze post bestaat uit ontvangen projectsubsidies die nog niet besteed zijn. Het gaat o.a. om DSI4 en restbedragen van subsidies die nog niet goedgekeurd zijn (o.a. CEMEC).

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

DEN heeft per 31 december 2019 een meerjarige verplichting. Er is een leaseconstructie voor apparatuur met Xerox afgesloten die nog 22 maanden duurt (€ 9.649).

Toelichting op de exploitatierekening 2019

In de jaarrekening is de begroting toegevoegd die door de Raad van Toezicht is goedgekeurd op 17 december 2018. Deze begroting wijkt af van de meerjarenbegroting 2017-2020 die op 31 januari 2016 is ingediend bij OCW.

Ten opzichte van deze meerjarenbegroting investeert DEN in activiteitenlasten materieel die in 2016 niet waren voorzien. Dit betreffen onder andere een bijdrage aan de pilotprojecten 2018-2019, het organiseren van een tweedaags DEN-event en inhuur van externe expertise ten behoeve van de kernactiviteiten van DEN. Het tekort dat met deze projecten is voorzien wordt gefinancierd door een onttrekking uit de algemene reserve.

BATEN

6. Opbrengsten	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
6.1 Indirecte opbrengsten	67.304	20.000	83.864
TOTAAL OPBRENGSTEN	67.304	20.000	83.864

6.1 Indirecte opbrengsten

Deze post bestaat voor het grootste deel uit de inkomsten van de detachering van een medewerker van DEN aan het Stadsarchief Rotterdam in de periode juni - dec 2019. Daarnaast ontving DEN opbrengsten van externen die deelnamen aan betaalde activiteiten van DEN (onder meer het DEN-event in maart 2019) en door doorbelasting van personeels- en onkosten aan derden waarvoor medewerkers van DEN diensten hebben verleend.

7. Subsidies en bijdragen	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
7.1 Structurele subsidie OCW			
Subsidie OCW 2018			613.595
Subsidie OCW 2019	630.162	613.000	
TOTAAL SUBSIDIES EN BIJDAGEN	630.162	613.000	613.595

7.1 Structurele subsidie OCW

Door het Ministerie OCW is bij schrijven van 20-09-2016 referentie 1056744 voor de periode 1-1-2017 t/m 31-12-2020 een structurele subsidies van € 2.354.312 toegekend. Deze subsidie wordt jaarlijks geïndexeerd. De indexatie 2018 (brief kenmerk 1371147) was € 14.016. De indexatie 2019 (brief kenmerk 8329904) bedroeg € 16.567.

7.2 Incidentele publieke subsidies	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
7.2.1 CEMEC	2.330	3.000	8.073
7.2.2 Europeana DSI3			13.467
7.2.3 Europeana DSI4	23.041	29.000	2.000
7.2.4 Digitalisering door cultuurproducerende instellingen, 2018	150.000	150.000	
7.2.5 Verkenning naar verzamelen publieksdata en samenwerkingsverbanden in de cultuursector	29.645		
TOTAAL INCIDENTELE PUBLIEKE SUBSIDIES	205.016	182.000	23.540

7.2 Incidentele publieke subsidies

In 2019 zijn de volgende projecten uitgevoerd en zijn bijbehorende (tussentijdse) projectverantwoordingen ingediend. Het betreft in enkele gevallen Europese projecten met een lange vaststellingstermijn. Voor geen enkele van de genoemde projecten is een vaststelling ontvangen.

Incidentele publieke subsidies	Project-opbrengsten	personele kosten	materiële kosten	indirecte projectkosten	resultaat
CEMEC (t/m 30/09/2019)	2.330	4.240	204	259	-2.373
Europeana DSI4 (lopend)	23.041	22.035	1.006		
Verkenning naar verzamelen publieksdata en samenwerkingsverbanden in de cultuursector	29.645	3.680	29.645		-3.680
TOTAAL	55.016	29.955	30.855	259	-6.053

Kostentoerekening incidentele publieke subsidies:

- **CEMEC**
Personele lasten worden berekend op basis van gemaakte uren tegen een uurtarief gebaseerd op *productive hours* (loonkosten per medewerker/ aantal *productive hours* per projectperiode). Materiële kosten worden afgerekend op factuurbasis. Voor de indirecte projectkosten geldt bij CEMEC een vast percentage van 5,82% berekend over de personele- en activiteitenlasten.
- **DSI4**
Personele lasten worden berekend op basis van gemaakte uren tegen een uurtarief gebaseerd op *productive hours* (loonkosten per medewerker/ aantal *productive hours* per projectperiode). Materiële kosten worden afgerekend op factuurbasis.
- **Verkenning naar verzamelen publieksdata en samenwerkingsverbanden in de cultuursector** (brief OCW, kenmerk B17642977/Z128639/V56/56559)
De materiële kosten zijn afgerekend op factuurbasis.

Alle medewerkers van DEN houden een urenregistratie bij.

De baten voor CEMEC en DSI4 zijn lager dan begroot doordat er in 2019 minder uren aan zijn besteed dan begroot.

Projectverantwoording Digitalisering door cultuurproducerende instellingen 2018, verder te noemen de Pilotprojecten (brief OCW kenmerk B 1393201/Z 1394287/VP 560041315)

Voor de pilotprojecten hebben wij een aparte financiële verantwoording gemaakt, die duidelijk inzicht geeft in de gemaakte kosten t.o.v. de werkbegroting (ingezonden per mail op 5 juni 2019, op 6 juni 2019 akkoord ontvangen per mail van mevrouw A. Kluwen). U vindt de financiële verantwoording hieronder.

Pilotprojecten	realisatie	werkbegroting
LASTEN		
PERSONELE KOSTEN		
Personele inzet	128.601	153.045
personele kosten inhuur expertise	13.771	15.005
TOTAAL PERSONELE KOSTEN	142.372	168.050
MATERIELE KOSTEN		
Audiovisuele techniek	33.240	38.074
Digitale technieken	97.078	74.426
Kennisontwikkeling	10.028	10.000
Locatiekosten	9.612	12.450
TOTAAL MATERIELE KOSTEN	149.958	134.950
TOTAAL LASTEN	292.330	303.000
BATEN		
Personele inzet gekapitaliseerd	72.584	67.000
Inhuurexpertise betaald door DEN	5.637	5.000
Materiele inzet gekapitaliseerd	6.379	10.000
Overige bijdragen	300	11.000
Financiële bijdrage DEN	57.430	60.000
Financiële bijdrage OCW	150.000	150.000
TOTAAL BATEN	292.330	303.000

Toelichting op de financiële verantwoording Pilotprojecten

Lasten

De personele kosten zijn lager dan begroot. Uiteindelijk bleek er minder personele inzet nodig te zijn dan voorzien. Daartegenover staat een hogere investering in de materiële kosten. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor inzet digitale technieken, zoals het ontwikkelen van het platform voor IMPAKT BEYOND.

De totale lasten vallen circa € 10.000 euro lager uit dan begroot.

Baten

De gekapitaliseerde personele inzet door partners is hoger dan begroot. De projectpartners hebben meer personele kosten *in kind* ingebracht dan in de werkbegroting van de project was voorzien.

De overige bijdragen zijn significant lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt doordat bij het project Performance Technology Lab (PTL) was voorzien om aan de deelnemers van de twee labs een bijdrage te vragen voor deelname. Door het vragen van bijdrage bleek er onvoldoende animo om deel te nemen en kon er onvoldoende kennis worden ontwikkeld waardoor de doelstelling van het project in gevaar kwam. Daarop is besloten om deelname aan de labs kosteloos te organiseren.

Het project PTL heeft de begrote eigen bijdrage nagenoeg benaderd omdat een van de partners er meer uren *in kind* in had gestoken dan op voorhand begroot.

VERVOLG TOELICHTING EXPLOITATIE BEGROTING

LASTEN

8.1 Beheerslasten materieel	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
8.1.1 Administratiekosten	21.329	21.000	23.861
8.1.2 Advieskosten	4.702	1.500	5.394
8.1.3 Bestuurskosten	977	2.000	3.061
8.1.4 Huisvestigingskosten	11.595	13.000	11.595
8.1.5 ICT en infrastructuur	14.143	13.500	22.835
8.1.6 Kantoorkosten	13.745	20.000	7.674
8.1.7 Opleidingskosten	5.161	12.000	9.234
8.18 Overige beheerslasten	-12.581		
TOTAAL BEHEERSLASTEN MATERIEEL	59.071	83.000	83.654

8.1.2 Advies

In verband met het inwinnen van juridisch advies zijn de kosten hoger dan begroot.

8.1.3 Bestuurskosten

Het significante verschil ten opzichte van de realisatie in 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2018 eenmalige kosten zijn gemaakt voor het aanpassen van de statuten en vanwege het eenmalig inkopen van een online zelfevaluatie-test in kader van de Governance Code Cultuur.

8.1.8 Overige beheerslasten

Het resterende bedrag eind 2019 in de voorziening toekomstscenario DEN (zie ook 4.1) is vrijgevallen op deze post.

8.2 Beheerslasten personeel	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
8.2.1 Directie	72.800	71.000	65.956
8.2.2 Bedrijfsvoering	63.134	62.000	59.333
8.2.3 Overige personele lasten	1.159	2.000	67
TOTAAL BEHEERSLASTEN PERSONEEL	137.093	135.000	125.356

8.2.1 Directie

Het verschil in realisatie ten opzichte van 2018 wordt verklaard door het feit dat de functie van directeur vanaf februari 2018 is vervuld.

8.2.3 Overige personele lasten

De overige personele lasten worden middels een verdeelsleutel naar rato verdeel over beheerslasten en activiteitenlasten personeel. Onder deze lasten vallen onder meer de posten salarisadministratie, ARBO-kosten, overige personeelskosten en dotaties aan de Voorziening jubilea.

Ten opzichte van 2018 is het bestede bedrag significant hoger, omdat er in dat jaar een bedrag vrijviel in dit budget vanwege een nieuwe berekening Voorziening jubilea.

9. Activiteitenlasten

9.1 Activiteitenlasten materieel	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
9.1.1 Website, communicatie en marketing	15.047	10.500	37.239
9.1.2 DEN congressen en studiedagen	39.612	51.000	9.318
9.1.3 Conferentiebezoek	1.374	2.000	2.060
9.1.4 Zakelijke reiskosten	10.084	14.000	8.962
9.1.5 Advieskosten en uitbesteed werk	40.007	12.500	4.693
9.1.6 Projecten	242.9612	220.000	75
TOTAAL ACTIVITEITENLASTEN MATERIEEL	349.086	310.000	62.347

9.1.1 Website en communicatie

De hogere kosten worden veroorzaakt door een extra doorontwikkeling van de website om te voldoen aan de richtlijn 'Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid'.

Ten opzichte van 2018 zijn de kosten lager omdat in 2018 de kosten van de nieuwe website opgenomen zijn.

9.1.2 DEN congressen en studiedagen

De kosten van het tweedaags DEN-event in maart 2019 vielen lager uit dan begroot.

9.1.4 Zakelijke reiskosten

Er zijn minder dienstreizen ten laste van DEN budget gemaakt dan verwacht.

9.1.5 Advieskosten en uitbesteed werk

De hogere uitgave worden grotendeels veroorzaakt door de inhuur van externe inzet om de detachering van een van de medewerkers van DEN op te vangen. Tevens is er capaciteit ingehuurd voor de eindredactie en de vormgeving van een aantal infographics ten behoeve van het beleidsplan 2021-2024.

9.1.6 projecten

De extra uitgaven ten opzichte van de begroting worden veroorzaakt door de verkenning/
rapportage over publieksdata in de culturele sector, dat deels door een extern bureau is uitgevoerd.

9.2 Activiteitenlasten personeel	realisatie 2019	begroting 2019	realisatie 2018
9.2.1 Directie (0,4fte)	48.533	49.000	41.250
9.2.2 Overige medewerkers (vaste dienst)	382.116	378.500	274.881
9.2.3 Overige medewerkers (tijdelijke dienst)	13.264	15.000	137.512
9.2.4 Overige personele lasten	3.912	3.500	261
TOTAAL ACTIVITEITENLASTEN PERSONEEL	447.825	446.000	453.904

9.2.1 Directie

Zie 8.2.1.

9.2.3 Overige medewerkers (tijdelijke dienst)

Ten opzichte van 2018 zijn er in 2019 meer medewerkers in vaste dienst.

9.2.4 Overige personele lasten

De overige personele lasten worden middels een verdeelsleutel naar rato verdeel over beheerslasten en activiteitenlasten personeel. Onder deze lasten vallen onder meer de posten salarisadministratie, ARBO-kosten, overige personeelskosten en dotaties aan de Voorziening jubilea.

Ten opzichte van 2018 is het bestede bedrag significant hoger, omdat er in dat jaar een bedrag vrijviel in dit budget vanwege een nieuwe berekening Voorziening jubilea.

WNT-verantwoording 2019 DEN Kennisinstituut cultuur & digitalisering

Per 1 januari 2013 is de 'Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector' (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op DEN Kennisinstituut cultuur & digitalisering van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor DEN kennisinstituut cultuur & digitalisering is € 194.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Gegevens 2019			
bedragen x € 1	M.A.W. Verberk		
Functiegegevens	directeur		
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01-01 – 31/12		
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0		
Dienstbetrekking?	ja		
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	90.334		
Beloningen betaalbaar op termijn	15.433		
Subtotaal	105.767		
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000		
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.		
Bezoldiging	105.767		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.		
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.		
Gegevens 2018			
bedragen x € 1	M.A.W. Verberk	A.C.A.B.W Neijenhuis	M. Streefkerk
Functiegegevens	Directeur	Directeur a.i.	Directeur a.i.
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/02 – 31/12	1/1 – 31/1	1/1 – 31/1
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	0,8
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	74.548	5.203	5.515
Beloningen betaalbaar op termijn	12.232	742	837
Subtotaal	86.781	5.945	6.352
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	171.118	15.882	12.706
Bezoldiging	86.781	5.945	6.352

Toezichthoudende toefunctionarissen (onbezoldigd)

Gegevens 2019	
NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
H.M. van Bockxmeer	Voorzitter raad van toezicht
P. Baak	Lid raad van toezicht
N.A.B.M. Bode	Lid raad van toezicht
Y. Melsert	Lid raad van toezicht
A.T. Schreiber	Lid raad van toezicht
T. De Smet	Lid raad van toezicht
L. van Vliet	Lid raad van toezicht
G.N. Verschoor	Lid raad van toezicht

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan toefunctionarissen

Niet van toepassing.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde toefunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2019 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2019 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Bijlagen

Bijlage A. Bijeenkomsten/evenementen (mede) door DEN-georganiseerd

49, waarvan 2 met een internationaal karakter

Datum	Naam activiteit	Locatie activiteit
9 -1 -2019	Fondsenregelingen FCP, MF en SCI voor digitaal erfgoed	Utrecht
24-1 -2019	Oploop Ondersteuning Cultuursector	Rotterdam
25-1 -2019	Bijeenkomst met IMPAKT	Den Haag
11-2 -2019	Organisatie Toekomsttafel	Amsterdam
11-2 -2019	Bijeenkomst ondersteunende instellingen	Amsterdam
12-2 -2019	Workshop Kunsten / Wikicon19	Utrecht
14-2 -2019	Impact studies	Den Haag
14-2 -2019	Bijeenkomst regelingen fondsen Digitaal Erfgoed	Den Haag
4 -3 -2019	DEN-event dag 1, Cultuur	Rotterdam
5 -3 -2019	DEN-event dag 2, Erfgoed	Rotterdam
13-3 -2019	Bijeenkomst ondersteunende instellingen	Utrecht
3 -4 -2019	Focusmodel	Den Haag
5 -4 -2019	Open Koffie in Concert	Hilversum
10-4 -2019	Workshop particuliere archieven / Archiefdagen 2019	Den Haag
11-4 -2019	Bovensectoraal overleg	Utrecht
17-4 -2019	Programmacommissie AVG-bijeenkomst 2018	Den Haag
30-4 -2019	KNVI congres	Telefoon
13-5 -2019	Bijeenkomst ondersteunende instellingen	Amsterdam
13-5 -2019	Kennismaking Boekman Stichting-team	Amsterdam
28-5 -2019	Pilotprojecten bijeenkomst (1)	Den Haag
29-5 -2019	Design Thinking/pilotprojecten	Den Haag
29-5 -2019	AVG	Den Haag
5 -6 -2019	Ronde tafel Podiumkunsten digitalisering & archivering	Den Haag
6 -6 -2019	Expertmeeting educatie en digitale toepassingen	Utrecht
7 -6 -2019	Inventarisatie ENUMERATE country coördinatoren	Den Haag

24-6 -2019	Pilotprojecten voortgang Beyond Platform	Den Haag
26-6 -2019	Pilotprojecten bijeenkomst (2)	Den Haag
3 -7 -2019	AVG workshop	Den Haag
3 -7 -2019	TIK-TIK	Eindhoven
8 -7 -2019	Expertmeeting open source educatietoepassingen	Utrecht
10-7 -2019	Workshop Podcasts	Den Haag
25-7 -2019	Presentatie Beyond Platform / Pilotprojecten	Den Haag
13-8 -2019	Bezoek en rondleiding Picturea	Heerhugowaard
4 -9 -2019	Voortgang Pilotprojecten Impakt	Amsterdam
18-9 -2019	Meeting archivariissen dansgezelschappen	Den Haag
9 -10-2019	DERA en DIP	Den Haag
10-10-2019	Proposal EUROPEANA research call	Den Haag
16-10-2019	Dans archivariissen	Amsterdam
16-10-2019	Programma Smart Humanity	Den Haag
17-10-2019	Start bijeenkomst NDE auteursrechten	Hilversum
22-10-2019	Voorbespreking organisatie Europadag	Den Haag
7 -11-2019	DERA sessie Podiumkunsten	Amsterdam
13-11-2019	Bijeenkomst ondersteunende instellingen	Utrecht
14-11-2019	Voorbespreking organisatie Europadag	Den Haag
14-11-2019	KNVI congres - werksessie Smart User	Amsterdam
26-11-2019	Open Koffie over AI	Enschede
28-11-2019	Europadag	Amsterdam
3 -12-2019	Eindafsluiting Pilotprojecten projecten	Eindhoven
3 -12-2019	Projectbijeenkomst Auteursrechten NDE	Den Haag

Bijlage B. Bijeenkomsten en evenementen waaraan DEN een actieve bijdrage heeft geleverd

50, waarvan 10 met een internationaal karakter

Datum	Naam activiteit	Locatie activiteit
10-1 -2019	Programmacommissie 2+3D photography	Amsterdam
11-1 -2019	Expertmeeting Mixed reality	Amsterdam
24-1 -2019	KIA bijeenkomst DERA 2.0	Den Haag
6 -2 -2019	Bijeenkomst onderzoek Intensiveringsmiddelen NDE	Den Haag
18-2 -2019	projectplan TIK-TIK	Eindhoven
27-2 -2019	Nieuwe regeling FCP Digitaal Erfgoed	Utrecht
4 -3 -2019	DEN-event: Spreker DEN-event	Rotterdam
4 -3 -2019	DEN-event: Workshop / sessie Online platforms	Rotterdam
4 -3 -2019	DEN-event: Workshop / sessie Open data	Rotterdam
5 -3 -2019	DEN-event: Workshop / sessie Nieuwe technologie	Rotterdam
5 -3 -2019	DEN-event: Spreker	Rotterdam
5 -3 -2019	DEN-event: Workshop / sessie Online collectie	Rotterdam
7 -3 -2019	Digital Memory of the World	Amsterdam
14-3 -2019	Create Salon Onderzoeksdata Publiek	Amsterdam
20-3 -2019	Overleg SMARTIX	Skype
29-3 -2019	HNI inventarisatie archieven Dutch Design & digital culture	Den Haag
3 -4 -2019	Voortgang PTL	Amsterdam
5 -4 -2019	Open Koffie in Concert	Hilversum
10-4 -2019	Kick Off Impakt Beyond pilotproject	Utrecht
17-4 -2019	Bijeenkomst Sterke ondersteuning voor een vitale sector	Amsterdam
7 -5 -2019	DCHE Luxemburg	Luxemburg
8 -5 -2019	DCHE Luxemburg	Luxemburg
10-5 -2019	PTL - update Pilotprojecten	Amsterdam
13-5 -2019	Presentatie ENUMERATE	Amsterdam
14-5 -2019	Klankbordgroep Onderzoek Nederlandse Liedteksten	Den Haag
16-5 -2019	CREATE digital humanities UvA/TIN	Amsterdam

20-5 -2019	PTL ontwikkeling platform	Amsterdam
22-5 -2019	Impakt Beyond Pilotprojecten	Den Haag
4 -6 -2019	Faciliteren van workshop particuliere dynamische archieven / Archiefdagen 2019	Gouda
18-6 -2019	ESPON study cultural heritage and social well-being	Den Haag
20-6 -2019	Culturele attachées, terugkomdagen	Den Haag
1 -7 -2019	Interview impact studies Europeana	Den Haag
4 -9 -2019	Plannen Nederlands Muziek Archief	Hilversum
9 -9 -2019	Werkgroep Oral History and Conservation / DANS	Den Haag
26-9 -2019	Info-bijeenkomst netwerk- en platformfuncties podiumkunsten	Den Haag
7 -10-2019	Cultural heritage and digitalisation - expertmeeting	Praag
8 -10-2019	Cultural heritage and digitalisation - expertmeeting	Praag
10-10-2019	3de Oploop ondersteuners; met sector over gezamenlijke programma	Amsterdam
24-10-2019	Inspiratiemiddag Innovatie door fondsen	Den Haag
30-10-2019	Interviews in Conservation Research	Amsterdam
1 -11-2019	Expertmeeting Impakt Beyond Platform	Utrecht
5 -11-2019	Expert group meeting	Luxemburg
8 -11-2019	Museumeducatie prijsuitreiking	Alphen ad Rijn
14-11-2019	Presentatie Smart User (DEN en Impakt)	Amsterdam
19-11-2019	Presentatie Auteursrechtenmiddag OKBNL	Den Haag
21-11-2019	Presentatie Ontwikkelingen in de podiumkunsten	Den Haag
22-11-2019	Presentatie Sharing is Caring	Amsterdam
28-11-2019	DCHE Impact workshop	Lissabon
4 -12-2019	Brabant Cloud voor Kunstenaars	Breda
9 -12-2019	AVA_net studiedag Auteursrechten	Den Haag

Bijlage C. Bijdragen aan onderwijs en trainingen

20, waarvan 2 met een internationaal karakter

Datum	Naam activiteit	Locatie activiteit
17-1 -2019	Managementprogramma directeurenmiddag	Den Haag
17-1 -2019	Bespreking spacetime app	Den Haag
30-1 -2019	Erfgoed Arena	Amsterdam
4 -2 -2019	Vorbereiding expertmeeting LKCA	Utrecht
5 -2 -2019	Saxion Hogeschool	Den Haag
27-2 -2019	Managementprogramma directeurenmiddag	Den Haag
21-3 -2019	Nederland Digitaal Dag	Hilversum
20-3 -2019	Bespreken gastcollege VU	Amsterdam
14-3 -2019	Open The Museum	Amsterdam
12-3 -2019	BA Thesis Class	Rotterdam
7 -3 -2019	Open The Museum	Amsterdam
12-8 -2019	Stagiaires TaalUnie dag 1	Den Haag
13-8 -2019	Stagiaires TaalUnie dag 2	Heerhugowaard
25-6 -2019	inventarisatiegesprek digitale ontsluiting erfgoed onderwijs	Den Haag
23-7 -2019	Museumeducatieprijs	Utrecht
27-9 -2019	Kennisnet / Erfgoed & Onderwijs	Den Haag
30-9 -2019	Museumeducatieprijs sessie 1	Utrecht
30-9 -2019	Museumeducatieprijs sessie 2	Utrecht
9 -9 -2019	Bezoek studenten Willem de Kooning bij NA	Den Haag
26-11-2019	GO cursus Erfgoed in de praktijk	Voorburg

Bijlage D. Zichtbaarheid in het netwerk

93, waarvan 18 met een internationaal karakter

Datum	Naam activiteit	Locatie activiteit
15-1 -2019	Nieuwjaarsreceptie	Den Haag
16-1 -2019	Netwerk Digitaal Erfgoed Nieuwjaarsevent	Arnhem
21-1 -2019	Arbeidsmarktagenda	Utrecht
23-1 -2019	EuropeanaTech	Den Haag
24-1 -2019	Unesco MoW collecties	Amsterdam
29-1 -2019	Lets get real conference	Londen
31-1 -2019	Head of Digital V&A	Londen
5 -2 -2019	Pilotprojecten - bespreking PTL	Utrecht
6 -2 -2019	Werkbezoek KB	Den Haag
7 -2 -2019	Afspraak Digitaal Erfgoed / Cultuur	Den Haag
11-2 -2019	Werkgroep NIT	Amsterdam
12-2 -2019	Werkgroep Auteursrechten	Amsterdam
13-2 -2019	EuropeanaTech	Den Haag
27-2 -2019	Meeting DEN-PZH-EGH	Den Haag
6 -3 -2019	Werken met de Commons	Amsterdam
7 -3 -2019	CEF Telecom 2019-1 virtual info day	Den Haag
7 -3 -2019	Memory of the World NL commissie	Amsterdam
13-3 -2019	Subsidies en BTW	Utrecht
18-3 -2019	Modelleren van het begrip digitalisering	Den Haag
21-3 -2019	DERA werkgroep	Den Haag
8 -4 -2019	Bespreking strategie archivering	Amsterdam
11-4 -2019	Presentatie stelseladvies RvC	Utrecht
15-4 -2019	Ondersteunende instellingen	Amsterdam
24-4 -2019	ALV Open Nederland	Utrecht
1 -5 -2019	Lokale Time machine consortium	Amsterdam
7 -5 -2019	Werkgroep Auteursrechten	Den Haag

13-5 -2019	Reset het Pensioen	Hoofddorp
13-5 -2019	AVA_net Public Affairs workshop	Hilversum
20-5 -2019	Webinar emotienetwerken	Den Haag
23-5 -2019	Programmaraad NDE	Amsterdam
27-5 -2019	Stichtingen en VBP	Bunnik
27-5 -2019	Spotlive	Rotterdam
3 -6 -2019	Lancering culturele financieringswijzer	Amsterdam
3 -6 -2019	Lancering Culturele Financieringswijzer	Amsterdam
6 -6 -2019	Kennissessie klantreizen/UX	Den Haag
11-6 -2019	Presentatie uitgangspunten	Tilburg
13-6 -2019	Seminair Belastingplicht Stichtingen	Utrecht
17-6 -2019	Workshop partners Beyond Platform	Utrecht
17-6 -2019	Unesco MoW communicatiestrategie	Den Haag
19-6 -2019	Netwerkbijeenkomst Ambassades Cultuurdagen 2019	Den Haag
19-6 -2019	Bijeenkomst Kwartiermaker theater Allard Pierson	Utrecht
20-6 -2019	State of Sustainability	Amsterdam
2 -7 -2019	DERA	Den Haag
3 -7 -2019	Over het IJ / Performance Technology Lab	Amsterdam
8 -7 -2019	Over het IJ / Performance Technology Lab	Amsterdam
9 -7 -2019	Dynamisch Archief	Amsterdam
9 -7 -2019	Erfgoed platform - Kunsten '92	Den Haag
10-7 -2019	Impact Steering group meeting	Den Haag
10-7 -2019	Onderlinge uitwisseling plannen en co-producties	Amsterdam
17-7 -2019	Introductie Impact denken	Den Haag
24-7 -2019	Digital Strategy Metropolitan	Den Haag
5 -9 -2019	Need for Legacy	Amsterdam
5 -9 -2019	Raak of Vermaak / Impact Campagne	Amsterdam
18-9 -2019	London Impact Steering group Meeting Europeana	Londen
19-9 -2019	Inspiratiemiddag Tech & Marketing	Amsterdam
19-9 -2019	Architectuurraad DERA	Den Haag

20-9 -2019	2019 Internet Archive Web & Data Services Partner Meeting	Amsterdam
23-9 -2019	Pilotprojecten projecten	Den Haag
27-9 -2019	Impact workshop Europeana	Den Haag
2 -10-2019	Onderzoek impact digitalisering erfgoed	Den Haag
7 -10-2019	Presentatie Satelliet Rekening Cultuur	Amsterdam
7 -10-2019	Erfgoed Aktie Tomaat	Amsterdam
8 -10-2019	Of/By/For All lezing	Den Haag
10-10-2019	Werkgroep NDE Begrippenkader & Monitoring	Den Haag
17-10-2019	ENUMERATE voortgang	Den Haag
17-10-2019	DERA architectuurraad	Den Haag
21-10-2019	General Assembly Europeana (telefonisch)	Den Haag
25-10-2019	MuseumNext digital conference	Amsterdam
31-10-2019	Gebruikersoverleg KIA	Den Haag
31-10-2019	Kennis maken, kennis delen (Erfgoed voor Onderwijs)	Utrecht
31-10-2019	Archiefonderwijs	Amsterdam
4 -11-2019	Brave New World Conferentie	Leiden
5 -11-2019	Brave New World Conferentie	Leiden
7 -11-2019	Louter Café: To digital or too digital?	Amsterdam
11-11-2019	Samenwerking KIA	Den Haag
12-11-2019	Congres Kunstenaarsnatenschappen	Amersfoort
12-11-2019	Adviesraad Erfgoed en Onderwijs	Zoetermeer
13-11-2019	KIA Stuurgroep	Den Haag
14-11-2019	Inspiratiemiddag Publiekswerking	Tilburg
14-11-2019	KNVI congres	Amsterdam
18-11-2019	Introductie LOD	Den Haag
22-11-2019	PTL eindprestatie	Tilburg
25-11-2019	Nonference NDE	Zutphen
26-11-2019	Werkgroep Auteursrechten	Amsterdam
27-11-2019	Europeana Conference 2019	Lissabon
28-11-2019	Europadag	Amsterdam

29-11-2019	Europeana Conference 2019	Lissabon
30-11-2019	Europeana Conference 2019	Lissabon
3 -12-2019	Eindafsluiting Pilotprojecten projecten	Eindhoven
9 -12-2019	Tweede informatiebijeenkomst stellen van vragen	Den Haag
12-12-2019	Feminist Machines: biased datasets & AI	Utrecht
13-12-2019	Bijeenkomst trendrapport theater-, dans- en muzikeducatie 2019	Den Haag
19-12-2019	DERA architectuurraad en Wiki Nederland	Den Haag

Bijlage E. Advies- en bemiddelingsgesprekken

254, waarvan 31 met een internationaal karakter

Datum	Gesprekspartner(s)	Locatie activiteit
10-1 -2019	Discordia	Den Haag
14-1 -2019	Share.Doc	Den Haag
14-1 -2019	OCW	Den Haag
22-1 -2019	Europeana	DEN Haag
23-1 -2019	freelancer	Den Haag
23-1 -2019	OCW	Den Haag
23-1 -2019	Metamorfoze (KB)	Den Haag
23-1 -2019	Delving bv	Rotterdam
24-1 -2019	Scapino Ballet Rotterdam	Den Haag
25-1 -2019	Cultuur Çonnection	Den Haag
29-1 -2019	Nout Steenkamp Fotograaf	Den Haag
29-1 -2019	KochxBos Ontwerpers	Den Haag
30-1 -2019	De Toneelmakerij	Den Haag
1 -2 -2019	GAVA	Den Haag
4 -2 -2019	Public Spaces	Utrecht
4 -2 -2019	Europeana, OCW	Den Haag
4 -2 -2019	Wikimedia	Utrecht
4 -2 -2019	UvA / Create	Amsterdam
5 -2 -2019	Exarc	Den Haag
6 -2 -2019	KIA platform	Den Haag
8 -2 -2019	Loonwerk	Den Haag
8 -2 -2019	NDT	Den Haag
12-2 -2019	Netwerk Digitaal Erfgoed	Den Haag
12-2 -2019	Europeana	Den Haag
13-2 -2019	HNI	Den Haag
14-2 -2019	CBS	Den Haag

14-2 -2019	BONAS	Den Haag
19-2 -2019	Taalunie	Den Haag
19-2 -2019	AllOne	Utrecht
19-2 -2019	AVA_net	Utrecht
21-2 -2019	NDE	Den Haag
22-2 -2019	Betawerk	Den Haag
22-2 -2019	NWO	Den Haag
26-2 -2019	Cinekid	Den haag
11-3 -2019	Allard Pierson	Amsterdam
12-3 -2019	OCW	Den Haag
13-3 -2019	OCW	Den Haag
13-3 -2019	Boekmanstichting	Amsterdam
14-3 -2019	Allard Pierson	Amsterdam
14-3 -2019	Erfgoed Brabant	Den Bosch
14-3 -2019	kunstloc Brabant	Tilburg
15-3 -2019	KB/RCE/DEN	Utrecht
18-3 -2019	Scenografenplein	Amsterdam
19-3 -2019	Popup Bibliotheek	Den Haag
20-3 -2019	VU	Amsterdam
20-3 -2019	Erfgoedhuis Zeeland	Middelburg
20-3 -2019	UvA	Amsterdam
26-3 -2019	KIA-platform	Den Haag
27-3 -2019	Beeld en Geluid	Hilversum
27-3 -2019	NWO	Den Haag
29-3 -2019	Nationaal Archief	Den Haag
29-3 -2019	IP-squared, circular content	Den Haag
1 -4 -2019	UvA	Amsterdam
1 -4 -2019	freelancer	Amsterdam
8 -4 -2019	NAPK	Amsterdam
8 -4 -2019	DOCFactory	Den Haag

10-4 -2019	Aincient	Den Haag
11-4 -2019	Goldsmiths, University of London	Den Haag
15-4 -2019	Western Digital	Den Haag
15-4 -2019	OCW	Den Haag
17-4 -2019	RKD / Aincient	Den Haag
26-4 -2019	Beeld en Geluid	Hilversum
26-4 -2019	LIMA	Amsterdam
29-4 -2019	LKCA	Den Haag
29-4 -2019	Holland Festival	Den Haag
29-4 -2019	Brabant C	Tilburg
29-4 -2019	Noscura	Den Haag
29-4 -2019	KNVI	Den Haag
30-4 -2019	Europeana	Den Haag
1 -5 -2019	Nationaal Archief	Den Haag
1 -5 -2019	OCW	Den Haag
2 -5 -2019	Arttube	Den Haag
6 -5 -2019	Nationaal Archief	Den Haag
8 -5 -2019	PBLQ	Den Haag
9 -5 -2019	Fonds podiumkunsten	Den Haag
9 -5 -2019	Scapino Ballet	Rotterdam
15-5 -2019	NDE	Den Haag
16-5 -2019	IenO Netsys	Amsterdam
20-5 -2019	OCW	Den Haag
20-5 -2019	OCW	Den Haag
20-5 -2019	NNT	Den Haag
21-5 -2019	OCW	Den Haag
21-5 -2019	Tweede Kamer	Den Haag
22-5 -2019	Nationale Bibliotheek Hongarije	Den Haag
22-5 -2019	Digisam Zweden	Den Haag
22-5 -2019	Cultuur+Ondernemen	Den Haag

23-5 -2019	De Toneelmakerij	Amsterdam
24-5 -2019	Nationale Bibliotheek Portugal	Den Haag
27-5 -2019	Ministerie Cultuur Litouwen	Den Haag
27-5 -2019	Promoter Italie	Den Haag
27-5 -2019	Scenografen.nl	Den Haag
28-5 -2019	OCW	Den haag
29-5 -2019	Beeld en Geluid	Den Haag
3 -6 -2019	Ministerie Cultuur Finland	Den Haag
3 -6 -2019	Ministerie Cultuur Vlaanderen	Den Haag
6 -6 -2019	Nationale Opera & Ballet	Amsterdam
11-6 -2019	Allard Pierson	Den Haag
12-6 -2019	Europeana	Den Haag
12-6 -2019	Tweede Kamer	Den Haag
12-6 -2019	Theater Utrecht	Den Haag
12-6 -2019	Panteia	Den Haag
17-6 -2019	OCW	Den Haag
17-6 -2019	NDT	Den Haag
18-6 -2019	NDE	Den Haag
19-6 -2019	Europeana	Den Haag
24-6 -2019	Ministerie Cultuur Frankrijk	Den Haag
1 -7 -2019	NDT	Den Haag
1 -7 -2019	OCW	Den Haag
3 -7 -2019	OCW	Den Haag
4 -7 -2019	Twente Museum	Den Haag
4 -7 -2019	Cultuur+Ondernemen	Amsterdam
4 -7 -2019	KB/RCE/DEN	Amsterdam
8 -7 -2019	Kunsten 92	Den Haag
10-7 -2019	Eye	Amsterdam
11-7 -2019	Culture 24	London
11-7 -2019	Stichting DIP	Den Haag

11-7 -2019	Impakt	Den Haag
11-7 -2019	Bibliotheek Zeeland	Den Haag
11-7 -2019	Royal audience Lab	London
12-7 -2019	Tate modern	London
12-7 -2019	Nesta Global Innovation	London
15-7 -2019	Nationaal Archief	Den Haag
15-7 -2019	Beeld en Geluid	Den Haag
18-7 -2019	VSCD	Utrecht
18-7 -2019	Bert van Loon	Den Haag
18-7 -2019	IMPAKT	Utrecht
22-7 -2019	Europeana	Den Haag
22-7 -2019	OCW	Den Haag
22-7 -2019	OCW	Den Haag
24-7 -2019	Europeana	Den Haag
24-7 -2019	Muziekweb	Den Haag
25-7 -2019	Allard Pierson	Den Haag
29-7 -2019	Springer	Den Haag
30-7 -2019	OCW	Den Haag
30-7 -2019	Sinzer	Den Haag
31-7 -2019	RKD	Den Haag
31-7 -2019	DEN	Den Haag
1 -8 -2019	Theaterfestival Boulevard	Den Bosch
5 -8 -2019	OCW	Den Haag
5 -8 -2019	Beeld en Geluid	Den Haag
6 -8 -2019	Stichting Omroep Muziek	Den Haag
8 -8 -2019	B&G, NA, DEN	Den Haag
14-8 -2019	NDE / DEN	Den Haag
14-8 -2019	LIMA	Den Haag
15-8 -2019	Europeana	Den Haag
15-8 -2019	MK5060	Den Haag

20-8 -2019	HNI	Rotterdam
20-8 -2019	Lysiasadvies	Den Haag
22-8 -2019	SLICES	Amsterdam
29-8 -2019	Europeana	Den Haag
2 -9 -2019	NDE	Den Haag
3 -9 -2019	Erfgoed Brabant	Den Haag
3 -9 -2019	KB	Den Haag
5 -9 -2019	Erfgoedpartners	Groningen
6 -9 -2019	Feikes Huis	Den Haag
6 -9 -2019	Injoin	Maarsse
10-9 -2019	Erfgoed Gelderland	Arnhem
10-9 -2019	Injoin	Utrecht
11-9 -2019	ICK	Amsterdam
11-9 -2019	DIP	Den Haag
12-9 -2019	Nationaal Archief, Koninklijke Bibliotheek	Den Haag
16-9 -2019	Min van cultuur Italië	Den Haag
17-9 -2019	Katholiek Documentatie Centrum	Den Haag
19-9 -2019	NDE	Den Haag
19-9 -2019	NDE	Den Haag
20-9 -2019	Feikes Huis	Amsterdam
23-9 -2019	UvA / CREATE	Den Haag
23-9 -2019	Beeld en Geluid	Den Haag
23-9 -2019	Loic Tallon	Den Haag
23-9 -2019	UNESCO	Amsterdam
23-9 -2019	Koninklijke Bibliotheek	Den Haag
25-9 -2019	Europeana	Den Haag
25-9 -2019	Universiteit Maastricht	Den Haag
25-9 -2019	Batavialand	Lelystad
26-9 -2019	Maassen Law	Den Haag
26-9 -2019	Europeana	Den Haag

26-9 -2019	Injoin	Den Haag
26-9 -2019	NDE	Den Haag
26-9 -2019	Rijksuniversiteit Groningen	Den Haag
27-9 -2019	OCW	Den Haag
30-9 -2019	PACKED	Den Haag
1 -10-2019	Boijmans van Beuningen	Den Haag
1 -10-2019	NDE	Den Haag
1 -10-2019	Freelancer	Den Haag
2 -10-2019	DutchCulture	Den Haag
2 -10-2019	Erfgoedhuis Zeeland	Delft
3 -10-2019	New Nodes	Den Haag
3 -10-2019	Het Nieuwe Instituut	Rotterdam
3 -10-2019	Raad voor Cultuur	Den Haag
3 -10-2019	New Nodes	Den Haag
3 -10-2019	Landschap Erfgoed	Utrecht
4 -10-2019	Stimuleringsfonds Creative Industries	Den Haag
7 -10-2019	freelancer	Groningen
8 -10-2019	NDE	Den Haag
8 -10-2019	NDE	Den Haag
9 -10-2019	HCO	Deventer
9 -10-2019	Bibliotheek	Deventer
9 -10-2019	PGO Support	Den Haag
10-10-2019	freelancer	Den Haag
10-10-2019	Ministerie van Buitenlandse Zaken	Den Haag
10-10-2019	VDS Subsidieadviesbureau	Den haag
11-10-2019	Copyclear	Skype
14-10-2019	Beeld en Geluid	Den Haag
14-10-2019	NMF Noord-Holland	Zaandam
14-10-2019	Theater Rotterdam	Rotterdam
14-10-2019	Museumfederatie Fryslân	Leeuwarden

15-10-2019	Peppered	Den Haag
16-10-2019	VSC	Den Haag
16-10-2019	KB, DEN, Rijksmuseum	Utrecht
16-10-2019	Erfgoed Zeeland & OPEN	Den haag
16-10-2019	SMH '40 - '45	Den Haag
17-10-2019	Beeld en Geluid, NDE	Hilversum
17-10-2019	Injoin	Maarssen
17-10-2019	Vention	Eindhoven
21-10-2019	Packed	Den Haag
21-10-2019	NDE	Den Haag
22-10-2019	NDE	Den Haag
23-10-2019	VIAA België	Roosendaal
28-10-2019	NDE	Den Haag
28-10-2019	OCW	Den Haag
29-10-2019	Mondriaanfonds	Den Haag
30-10-2019	Muzieweb	Rotterdam
31-10-2019	Codart	Den Haag
4 -11-2019	Wikimedia Nederland	Den Haag
5 -11-2019	NDE	Den Haag
6 -11-2019	Beeld en Geluid	Den Haag
7 -11-2019	Fonds voor Cultuurparticipatie	Utrecht
8 -11-2019	Erfgoed Leiden e.o.	Leiden
12-11-2019	freelancer	Den Haag
13-11-2019	Spring	Den Haag
14-11-2019	KNAW/Parlement & Wetenschap	Den Haag
15-11-2019	In4art	Rotterdam
15-11-2019	VU	den Haag
15-11-2019	Feikes Huis	Amsterdam
17-11-2019	Europeana	den haag
19-11-2019	Injoin	den haag

20-11-2019	KIA	Den Haag
21-11-2019	EMC-onderzoeken	Den Haag
21-11-2019	RCE	Amersfoort
27-11-2019	Kenniscentrum Waterlinies	Zuiderwaterlinies
28-11-2019	University of Leicester	Londen
5 -12-2019	Nationaal Museum voor Wereldculturen	Den Haag
6 -12-2019	HCO	Zwolle
9 -12-2019	LKCA	Den Haag
10-12-2019	New Nodes	Utrecht
11-12-2019	National Archive UK	Londen
11-12-2019	NAPK	Amsterdam
16-12-2019	University of Leicester	Den Haag
16-12-2019	University of Leicester	Londen
16-12-2019	Museum Boerhaave	Leiden
17-12-2019	NDT	Den Haag
17-12-2019	NDE	Den Haag
18-12-2019	Berenschot	Den Haag
19-12-2019	RKD	Den Haag

Bijlage F. (Online) publicaties

45 publicaties

Datum	Naam publicatie
9 -1 -2019	Extra nieuwsbrief: januari 2019
24-1 -2019	DERA voor Cultuurmakers
29-1 -2019	Nieuwsbrief januari 2019: Programma DEN-event bekend
13-2 -2019	Extra nieuwsbrief: DEN-event: het programma is rond
19-2 -2019	Persbericht DEN-event
19-2 -2019	ARTtube: lessen van een pioniersplatform
26-2 -2019	Nieuwsbrief februari 2019: Aftellen naar het DEN-event
8 -3 -2019	Persbericht Pilotprojecten for ideas
19-3 -2019	Interview Maaïke Verberk met IP
20-3 -2019	Terugblik DEN-event 2019: terugblik DEN-event
22-3 -2019	Juryrapport Pilotprojecten
25-3 -2019	Hallo wereld
26-3 -2019	Nieuwsbrief maart 2019: terugblikken op een geslaagd DEN-event
2 -4 -2019	DEN duikt in Digitale Duurzaamheid
2 -4 -2019	Jaarverslag 2018 gepubliceerd
11-4 -2019	Open Koffie in Concert
30-4 -2019	Nieuwsbrief april 2019: Studiemiddag AVG
16-5 -2019	Nieuwe auteursrechtenrichtlijn Digital Single Market
21-5 -2019	DEN start serie rondetafelgesprekken
21-5 -2019	Voorbij het TIN-vormige gat: The need for legacy
28-5 -2019	Nieuwsbrief mei 2019: Hoe staat het ervoor met de digitale duurzaamheid?
25-6 -2019	Nieuwsbrief juni 2019: Aan de slag met podcasts
9 -7 -2019	Stimuleer het gebruik van je werk met Creative Commons
11-7 -2019	Geef je werk een lang leven
16-7 -2019	Verslag van de AVG-studiemiddag 2019: een jaar later
17-7 -2019	Kijken door een Hololens: mixed reality voor erfgoed
25-7 -2019	11 tips om aan de slag te gaan met podcasts in de cultuursector

30-7 -2019	Nieuwsbrief juli 2019: Feiten en fabels over Creative Commons
30-7 -2019	Compendium
7 -8 -2019	Digitale feiten: Wat leert ENUMERATE ons over digitalisering in Nederland?
27-8 -2019	Nieuwsbrief augustus 2019: 11 tips om aan de slag te gaan met podcasts
30-8 -2019	Reactie op het Implementatiewetsvoorstel Richtlijn auteursrecht in de digitale eengemaakte markt
18-9 -2019	Ar(t)chiving: De kunst van archiveren
26-9 -2019	Nieuwsbrief september 2019: De start van het culturele seizoen
4 -10-2019	Artikel Erfgoed Magazine - Digitaal Erfgoed Special
29-10-2019	Nieuwsbrief oktober 2019: Digitale Strategie & Innovatie bij de DEN Academie
29-10-2019	Persbericht Managementprogramma
25-11-2019	Digitaal innoveren: over nut en noodzaak van een gericht managementprogramma voor de culturele sector
26-11-2019	Nieuwsbrief november 2019: De noodzaak van digitaal innoveren
4 -12-2019	Het meten van bezoekersbeleving: de tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw
10-12-2019	Nieuwsbrief december 2019: Verbeter je digitale toegankelijkheid
10-12-2019	Digitale toegankelijkheid: gelijkwaardige toegang voor iedereen
20-12-2019	Extra nieuwsbrief: De 8 beste artikelen van 2019
20-12-2019	Feminist machines, biased datasets & AI
20-12-2019	De 8 beste artikelen van 2019